

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 20

ASIA: _____

Lisboassa olevan lähetystön raportti n:o 1

Asiainhoitaja Winckelmann

10/1 1938

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 42/4/38.

Lisboassa lo p:nä tammikuuta 1938.

1/170 Pal. & JH

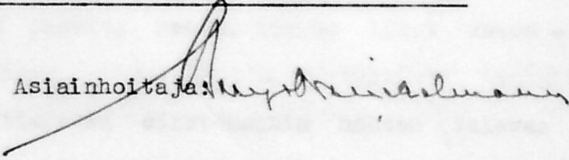
18/1-38

5 C20

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

Täten on minulla kunnia oheisena
Ministeriölle lähettää kuutena kappaleena
raporttini n:o 1

Selostuksia eräistä keskusteluista.

Asiainhoitaja:

Lisboa

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 1.

Lisboa ssa lo p:nä tammi kuuta 19 38.

1/170 Pal S 38.

Asia: Selostuksia eräistä

keskusteluista.

1871-38

C20

Olin tuonnottain tilaisuudessa Tanskan lähetti-
lään luona tapaamaan Frankfurter Zeitungin monivuotisen Parii-
sin kirjeenvaihtajan, tohtori Sieburgin, joka oli täällä lyhyel-
lä vierailukäynnillä. Koska tohtori Sieburgilla, mikäli ministeri
Holman raporteista olen käsittänyt, on sanomalehtimiehenä verrat-
tain huomattava ja arvossa pidetty asema, lienee lyhyt selos-
tus keskustelustamme paikallaan. Tiedusteluuni, minkälaisen ratkai-
sun hän arveli Saksan vaatimusten siirtomaihin nähden tulevan
saamaan, huomautti hän, että asia nyttemmin oli jo tullut sii-
hen asteeseen, ettei ratkaisun lykkääminen epämääräiseen tulevai-
suuteen enää voisi tulla kysymykseen, vaan vaatii kysymys pi-
kaista positiivista ratkaisua. Hän viittasi tällöin lähinnä sii-
hen, että useissa piireissä Englannissa oli havaittavissa voima-
kasta kannatusta Saksan vaatimuksiin, joita siellä pidettiin täy-
sin oikeutettuina.

Mitä Saksan suhteisiin Itävaltaan tuli, huomaut-
ti tri Sieburg, ettei ajan mittaan voitaisi välttää sitä, ettei-
kö suhteet Saksan ja Itävallan välillä muodostuisi sellaisiksi
kuin niiden kaiken järjen nimessä pitäisi olla. En tahtonut lä-

JAKELUOHJE:

Tavallinen

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-
tuksiin.

hemmin kysyä, mitä hän tarkoitti tällä varsin hämäräperäisellä lausunnolla, mutta arvelen hänen ajatelleen Anschlussia, koska hän useampaan otteeseen tehosti "Itävallan olevan saksalainen valtio", mikä seikka Itävallan puoleltakin oli myönnetty saksalais-itävaltalaisessa sopimuksessa.

Tsekkoslovakian sudeettisaksalaisista puhuttaessa, mainitsi tri Sieburg, että maailman yleisen opinionin painostuksesta sudeettisaksalaisille tultaisiin ennen pitkää myöntämään kulttuuriautonomia, jota enempää Saksa ei heihin näiden vaatisikaan.

Itä-Aasian selkkauksesta puhuttaessa, lausui tri Sieburg, että sittenkuin sotatapahtumat olivat kehittyneet määrättyyn asteeseen, tulisi Saksa Japanin pyynnöstä ryhtymään välittäjäksi. Kun keskustelumme tapahtui ennen Saksan myötävaikutuksella sittemmin tehtyä välitysehdotusta, näytti hän ainakin tässä kohden olleen hyvin informoitu.

Vastapainoksi edellä esitetyille mielipiteille siirtomaakysymyksessä katson aihetta olevan lyhyesti selostaa niitä monia luottamuksellisia keskusteluja, joita allekirjoittaneella oli Coimbran yliopistojuhlallisuuksien aikana Englannin tšekäläisen asianhoitajan kanssa, joka pidemmän ajan kuullaessa ja siksi kunnes uusi suurlähettiläs saapui tänne, on ollut suurlähetystön johdossa.

Asiainhoitaja huomautti, että ne piirit Englannissa, jotka vaativat siirtomaiden ehdotonta palauttamista Saksalle olivat poliittisesti aivan merkityksettömiä ja rajoituivat lähinnä n.k. von Ribbentropin klikkiin, joka viikon

loppujaaritteluihistaan lordi Londonderryn maatilalla pitivät suurta ääntä, tarkoituksessa uskotella, että heidän mielipiteensä olivat suuremman kannatuksen kohteena kuin ne tosiasiallisesti olivat. Totuus asiassa oli kuitenkin se, että yleinen mielipide Englannissa ei suinkaan kannattanut siirtomaiden ehdotonta palauttamista Saksalle ja että hallitus, huolimatta siitä että oli väitetty senkin keskuudessa olevan niitä, jotka ajattelisivat toisin, tulisi tarkoin ottamaan huomioon, mitä yleisen mielipide asiasta ajatteli. Hän lisäsi, että Englannissa viime vuosina oli ollut kokemusta niistä seuraamuksista, joita yleisen mielipiteen laiminlyöminen toi mukanaan (ymmärsin hänen tarkoittaneen Hoare - Lavalin kompromissiehdotusta Abessinian kysymyksessä), joten sellaisten tapahtumien uusiintumista tulitisiin tarkoin välttämään.

Sitäpaitsi Saksa hänen mielestään kuului niihin valtioihin, joiden ruokahalu kasvoi sitä mukaa kuin sen vaatimuksiin suostuttiin, ja piti hän toennäköisenä, että jos Saksa nyt saisi siirtomaavaatimuksensa toteutetuiksi, se lähiesissä tulevaisuudessa tulisi esittämään uusia vaatimuksia muilla aloilla.

Olin äskettäin esittäytymiskäynnillä Englannin Wienistä tänne äsken saapuneen uuden suurlähettilään, sir Walford Selbyn luona, jonka tunsin jo Genèveen ajoilta hänen silloin ollessa sir Austen Chamberlainin kabinettipäälikkönä. Erinomaisen herttaisessa keskustelussamme tuli puheeksi myös siirtomakysymys, johon nähden suurlähettiläs, joskin paljon hillitymmässä muodossa, pääasiassa toisti sen mitä Englannin asianshoitaja sii-

tä oli maininnut, lausuen hânkin ihmettelynsä siitä, että man-
nermaalla yleisesti oli voinut muodostua sellainen käsitys,
että niiden voimien takana Englannissa, jotka propagoivat siir-
tomaiden ehdottoman takaisinluovuttamisen puolesta, olisi jokin
voimakkaampi opinio. Hân lisäsi, että jos sellainen mahdotto -
muus tapahtuisi, että mainitut piirit tulisivat valtaan, seik -
ka, joka ei teoreettisestikaan ollut ajateltavissa, ei heidän
vallassaoloaikansa missään tapauksessa voisi muodostua kolmea
päivää pitemmäksi, niin tyystin olematon oli kannatus heidän
politiikallaan heidän kaikesta äänekkydestään huolimatta. Sir
Walford huomautti vielä, että Englanti luonnollisesti, jo maa -
ilmanraunan tukemisen kannalta, pyrki järjestämään suhteensa
Saksaan mahdollisimman hyväksi, jota lordi Halifaxin Saksan-mat -
ka myös oli tarkoittanut, mutta ettei Englanti suinkaan näi -
den pyrkimystensä saavuttamiseksi ollut valmis maksamaan mitä
hintaa tahansa.

Tahdon vielä lopuksi mainita, että sir Walford
Englannin ja Suomen suhteiden tullessa puheeksi lausui, että
nykyiset suhteemme olivat niitä harvoja valopilkkuja, joita po -
liittisella taivaalla oli noteerattavissa ja joissa ei pie -
nintäkään pilvenhattaraa ollut huomattavissa. Hân mainitsi to -
denneensa, että suhteemme vuosi vuodelta olivat kehittyneet
yhä ystävällisemmiksi ja lausui vakaumuksenansa, että tämä ys -
tävyys jatkuvasti tulisi yhä lujittumaan.

Käytin tilaisuutta hyväkseni lausuakseni suurlähet -
tiläälle, että Suomessa oli herättänyt suurta tyydytystä se
seikka, että Kentin herttua oli läsnäolollaan kunnioittanut

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 20

ASIA: _____

Lisboassa olevan lähetystön raportti n:o 3.

Asiainhoitaja Winckelmann

22/1 1958

SUOMEN LÄHETYSTÖ
N:o 105/15/38.

Lisboassa 22 p:nä tammikuuta 1938.

2 170 Sal. 5 38		
29/1-38	5	
	5	20

Ulkoasiainministeriölle.

Täten on minulla kunnia oheisena Mi-
nisteriölle lähettää kuutena kappaleena ra-
porttini n:o 2

Keskustelu Ranskan lähettilään kanssa.

Asiainhoitaja: *Ranga Niemeläinen*

Lisboa

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 2.

Lisboa ssa 22 p:nä tammi kuuta 1938.

Asia: Keskustelu Ranskan lähettilään
kanssa.

2	170	Pal. 2	38.
29/1-38	9		
5	Clo		

Olin tuonnottain perhepäivällisillä Ranskan tåkäläisen ministerin Amé Leroy'n luona, jonka tunnen entuudetaan hänen seurattessa ulkoministeri Briand vainajaa kabinettipäällikkönä viimeksimainitun Geneven matkoilla. Joskin osa siitä, mitä puhuteltavani sanoi parituntisessa keskustelussamme nykyisestä kansainvälisestä tilanteesta on otettava cum grano salis, lienee kuitenkin syytä lyhyesti selostaa keskustelua, etenkin ^{kuten} koska, Herra Ulkoministerikin hyvin tietää, Ministeri Amé Leroyta pidetään lahjakkaana diplomaattina, jota kuuleman mukaan kohta odottaa suurlähettilään nimitys. On syytä olettaa, että ministerin maininnat kuvastavat sitä, mitä Quai d'Orsay'lla arvellaan nykyisestä ulkopoliittisesta tilanteesta.

Ministeri, joka on toiminut lähettiläänä m.m. Münchenissä ja joka väitti täysin tuntevansa saksalaisen menteliteetin, kertoi, että Saksan suhtautumisessa mahdolliseen hyökkäyssotaan nähdessä tätä nykyä oli vallalla kolme suuntaa, joista kukin yritti saada yllötteen. Ensimmäinen näistä suunnista, jota lähinnä edustivat Goering ja Goebbels, olisi valmis kohta ryhtymään sotaan. Toinen suunta taas, jonka johdos-

JAKELUOHJE:

tavallinen.

Jakeluohejalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sa oli sotamarsalkka von Blomberg ja armeijan ylin johto, piti sotaa mielettömyytenä ennenkuin Saksa olisi ehtinyt täydentää sen sotavalmiudessa vielä olevat monet puutteellisuudet. Kolmas suunta taas, jonka huomattavin edustaja oli tohtori Schacht, toimi kaikin keinoin sotasuunnitelmia vastaan, tietoisena siitä että sodan seurauksena tulisi olemaan Saksan nyt jo kriitillisen taloudellisen aseman täydellinen luhistuminen. Puhuteltavani lisäsi, ettei Hitler vielä ~~olisi~~ ollut määrännyt kantaansa näihin suuntiin nähden, vaan epäröi edelleen.

Huomautukseeni, että Saksassa kai sentään hyvin tiedettiin, että mahdollisen sodan syttyessä olisi Saksalla vastassa sellainen rintama, että sodan voittamista tuskin voitaisiin ajatellakaan, minkä seikan pitäisi panna epäilemään sotaan ryhtymistä, vastasi ministeri, että Saksan kansaa ja eritoten nuorisoa oli viime vuosien aikana kasvatettu sellaiseen sotapsykoosiin, että kriitillisellä hetkellä intohimot tulisivat hallitsemaan kylmien realiteettien kustannuksella.

Italiaan nähden ministeri käytti katkeraa kieltä. Hän huomautti, että tilanne siellä tätä nykyään oli sellainen, että taloudellista romahdusta koska tahansa voitaisiin odottaa, sekä ettei Italia ilman ulkoapain saamaa taloudellista apua kykenisi exploatoimaan Abessinian luonnonrikkauksia. Oliko siis siinä, ministeri lisäsi, mitään järkeä, että Italia joka askeleella uhmaili Englantia, joka oli miltei ainoa maa, josta tuollaista taloudellista apua voitaisiin ajatella saatavan. Etenkin oli Italian arabialaisten keskuudessa harjoittama propaganda herättänyt erinomaista suuttumusta

Englannissa.

Itä- Aasian selkkauksesta puhuttaessa mainitsi ministeri, että Euroopan vallat ja Amerika toivottavasti vähitellen tulisivat käsittämään Japanin ekspansion lopulliset päämäärät.

Romaniassa tapahtuneesta hallituksen vaihdoksesta lausui ministeri, että jos uusi regime osottaisi merkkejä poikkeamiseen tähänastisesta ulkopoliittisesta suunnasta taikka kärjistäisi vähemmistökysestä, voisi tilanne johtaa vieläpä kuninkaan abdikoimiseen ja holhoojahallituksen asettamiseen, josta seuraisi, että Titulesco " Romanian ainoa valtiomies " taas palaisi hänelle luonnostaan kuuluvalla paikalla maan ulkopoliitiikan johtajaksi.

Oloihin Neuvosto- Venäjällä ei ministeri mielellään puuttunut, vaan huomautti lyhyesti, että viimeaikainen kehitys siellä oli aivan käsittämätön sekä ettei Pariisissa oltu selvillä Stalinin politiikan lopullisista päämääristä.

Pohjoismaiden suhteen lausui ministeri samaan tapaan kuin Englannin suurlähettiläskin, jonka lausuntoa koskettelin viime raportissani. Hän huomautti pohjoismaiden olevan miltei ainoita valopilkkuja ja tehosti Ranskan ja niiden välisiä erinomaisia suhteita.

Alex. Kivskelman

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C20

ASIA:

Lisboassa olevan lähetystön raportti n:o 3.

Asiainhoitaja Winckelman

14/2 1958.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Lisboassa 14 p:nä helmikuuta 1938.

N:o 133/31/38.

4/170 Pal. 8-38.

21/2-38

5 C20

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e

Täten on minulla kunnia Ministeri -
ölle oheisena lähettää kuutena kappaleena
raporttini n:o 3

Kenraali Francon uusi hallitus.

Asiainhoitaja:

Kaarlo Niemeläinen

Lisboa SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 3.

Lisboa ssa 14 p:nä helmi kuuta 1958.

4/170 Pal. 3-38.

Asia: Kenraali Francon uusi hallitus.

2/2-38

5 C20

Kuten lehdistöissäkin on jo kerrottu on kenraali Franco viime kuun 30 päivänä nimittänyt ensimmäisen varsinaisen hallituksensa ja samanaikaisesti lakkauttanut aikaiseman keskuselimen n.k. teknillisen juntan, jossa eri hallintohaarat ovat olleet edustettuina. Uuden hallituksen kokoonpano on seuraava:

Ministeripresidentti	kenraali Franco
Varapresidentti ja ulkoasiainministeri	kenraali Gomez Jordana
Oikeusministeri	Rodeznon kreivi, Tomas Arevalo Domingues
Puolustusministeri	kenraali Fidel Davila
Yleisen järjestyksen ministeri	kenraali Martinez Anido
Sisäasiainministeri	Ramon Serrano Suñer
Valtiovarainministeri	Andrés Amado
Kauppa- ja teollisuusministeri	Juan Antonio Suances
Maatalousministeri	Pedro Sainz Rodriguez
Yleisten töiden ministeri	Alfonso Peña
Syndikaattien organisoinnin ja järjestelyn ministeri	Pedro Gonzalez Bueno.

Uuteen hallitukseen nähden on ensiksi kiinnitettâ -

JAKELUOHJE:

tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriöille.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

vä huomiota siihen seikkaan, että kenraali Francosta nyttemmin on virallisestikin tullut kansallisen Espanjan diktaattori. Ollen samanaikaisesti valtion päämies, pääministeri ja armeijan ylipäällikkö on hän omaan persoonaansa kiinnittänyt koko toimeenpanevan vallan, seikka jota täälläkin, jossa häneltä ei suinkaan puutu kannatusta, pidetään vähemmän harkittuna. Täällä odotettiin nimittäin, että kenraali Franco olisi jäänyt ainoastaan valtion päämieheksi ja niinmuodoin pysyt-täytyntyt niiden poliittisten riitaisuuksien ulkopuolella, jotka viime aikoina ovat vallinneet kansallisessa Espanjassa ja joiden vaikutuksesta sotilaallinenkin toiminta, kuten viimeaikaiset tapahtumat ovat osottaneet, on huomattavasti kärsinyt.

Hallituksen muista jäsenistä mainittakoon seuraa - vaa:
Varapresidentti ja ulkoasiainministeri Jordanan kreivi on viettänyt suurimman osan elämästään upseerina Marokossa, kunnes hän 1923 astui jäseneksi Primo de Riveran diktaatturihallitukseen. Hänet nimitettiin 1928 kenraaliluutnantiksi ja Marokon ylikomissaariksi, jossa toimessa hän oli vuoteen 1930 saakka, jolloin hän sotilasdiktatuurin kukistuessa vangittiin. Hänen onnistui kuitenkin paeta Ranskaan ja on hän sen jälkeen ollut maanpakolaisena, kunnes hän sisällissodan puh-jettua saapui kansalliseen Espanjaan, jolloin hänet kohta nimitettiin teknillisen juntan presidentiksi.

Oikeusministeri Rodeznon kreivi on asianajaja, jax kirjallija ja parlamentarikko. Sitten vuoden 1916 on hän ollut Cortesin jäsenenä Navarran (karlistikeskuksen) maakunnan

edustajana, kuuluen tällöin heinäkuussa 1936 vallankumouksen aattona murhatun entisen rahaministerin Calvo Sotelon lähimpiin miehiin. Falangistisen neuvoston jäsenenä hän heti sisällissodan puhjettua liittyi Francon kannattajiin.

Puolustusministeri Fidel Davila lopetti sotilaallisen uransa sotilaspiirin kenraalikapteenina, jolloin hän monarkian luhistuessa erosi armeijasta. Asturian valloittaminen luetaan hänen ansiokseen, sillä kenraali Molan tuhouduttua annettiin hänelle ylipääällikkyyks pohjoisella rintamalla, jossa hän verrattain nopeasti likvidoi sisällissodan valloittamalla kaikki hallituksen joukkojen hallussa vielä olleet pohjois-Espanjan maakunnat.

Yleisen järjestyksen ministeri kenraali Martinez Anido nimitettiin 1923 Barcelonan kenraalikapteeniksi Primo de Riveran siirryttyä mainitusta toimesta Espanjan diktaattoriksi. Koska Barcelona myös siihen aikaan, kuten edelleenkin, oli Espanjan anarkistien päämaja, annettiin hänelle toimeksi nopeasti pasifioida kaupunki, jonka tehtävän hän myös suoritti väistämättä mitään keinoja. Sittemmin siirtyi hän varapresidentiksi ja sisäasiainministeriksi Primo de Riveran hallitukseen, jossa toimesta hän pysyi diktatuurin kukistumiseen saakka, jolloin hän pakeni ulkomaille kunnes hän sisällissodan puhjettua asetui kenraali Francon käytettäväksi. Palattuaan Espanjaan hänet nimitettiin kohta teknillisen juntan yleisen järjestyksen komissaariksi, josta toimesta hän nyttemmin on siirtynyt vastavaan toimeen uudessa hallituksessa. Ei ole mitään epäilyä siitä, etteikö kenraali Martinez Anido tule käyttämään mitä pöyristyttävimpiä keinoja yleisen järjestyksen palauttamiseksi Fran-

con valtaamilla alueilla.

Sisäasiainministeri Ramon Serrano Suñer, asianajaja Saragossasta ja hallituksen nuorin jäsen (36 vuotta). Vuodesta 1933 Cortesin jäsen. Hän liittyi läheisesti murhatun Antonio Primo de Riveran (diktaattorin pojan) perustamaan Espanjan falangiin. Onnistuttuaan kansalaissodan puhjettua saamaan turvapaikan erään vieraan vallan lähetystössä Madridissa ja tulemaan sieltä evakoiduksi siirtyi hän saavuttuaan kansalliseen Espanjaan kenraali Francon poliittisen sihteeristön päälliköksi.

Valtiovarainministeri Andres Amado toimi Primo de Riveran diktaattorihallituksessa asiantuntijana tullen v. 1933 Cortesin jäseneksi ja liittyen tällöin murhatun Calvo Sotelon äärimmäiseen oikeistoryhmään. Kenraali Francon muodostettua teknillisen junttansa hän hoiti siinä raha-asioita ja on nyt siirtynyt vastaavaan toimeen uudessa hallituksessa.

Kauppa- ja teollisuusministeri Juan Antonio Suances, laivastoinsinööri, joka saatuaan turvapaikan eräässä lähetystössä Madridissa, onnistui paeta ulkomaille ja saapui sittemmin kansalliseen Espanjaan, jossa hän etevänä teknikkona kohta sai huomattavan aseman kenraali Francon ympäristössä.

Maatalousministeri Raimundo Fernandez Guesta, lakija ja sanomalehtimies sekä Espanjan falangin päälehden toimittaja. Hänen onnistui lokakuussa 1937 paeta Madridista ja saavuttuaan kansalliseen Espanjaan hänet nimitettiin Espanjan falangin pääsihteeriksi.

Opetusministeri Pedro Sainz Rodriguez, kirjallisuuden professori Oviedon yliopistossa ja äärimmäisen oikeiston edustaja Cortesissa. Hän siirtyi toimestaan teknillisessä jun-

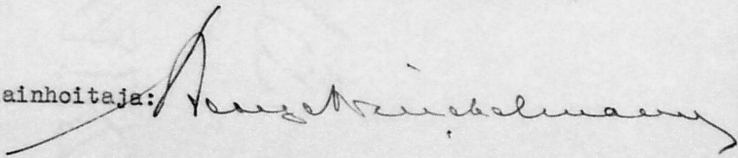
tassa vastaavaan toimeen hallituksessa.

Yleisten töiden ministeri Alfonso Peña, Madridin polyteknillisen instituutin professori, on julkaissut lukuisia teoksia alaltaan. Hän ei ole aikaisemmin osallistunut poliittiseen toimintaan, mutta asettui sisällissodan puhjettua kenraali Francon käytettäväksi ja sai silloin johtoonsa yleiset työt kansallisessa Espanjassa.

Syndikaattien järjestelyn ja organisoinnin ministeri Pedro Gonzales Bueno sähköinsinööri ja murhatun Calvo Sotelon läheinen ystävä, joka ei aikaisemmin ole osallistunut poliittiseen toimintaan.

Uuden hallituksen nimittämistä ei ole yliarvioitava, sillä itse asiassa se ei merkitse muuta kuin tähän asti toimineen teknillisen juntan ilmenemistä toisessa muodossa.

Siitä reaktiosta, jonka hallituksen nimitys on aikaansaanut, on toistaiseksi liian aikaista puhua, mutta sen verran voitaneen kuitenkin jo nyt sanoa, että tákäläiset espanjalaiset emigrantit ovat tyytymättömiä sen johdosta, että 8 hallituksen jäsenistä kuuluu Espanjan falangiin, jonka ohjelma saksalaisia ja italialaisia malleja matkien hyvin vähän sopeutuu aito espanjalaisen konservatismiin periaatteisiin.

Asiainhoitaja:

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 20

ASIA:

Lisboassa olevan lähetystön raportti n:o 4.

Arinhorstags Winckelmann

26/1 1958

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Lisboassa 26 p:nä helmikuuta 1938.

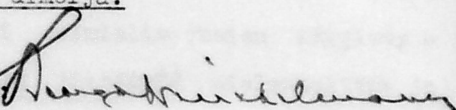
N:o 151/34/38.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
5/170 tal. 1938.		
4/3-38	9	LII
5	C20	

Ulkoasiainministeriölle.

Täten on minulla kunnia lähettää Ministeriölle kuutena kappaleena raporttini n:o 4 Salazar ja armeija.

Asiainhoitaja

Lisboa

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 4.

Lisboa ssa 26 p:nä helmi kuuta 19 38.

Asia: Salazar ja armeija.

5	170 Pal.	38.
4/3.38	LII	
5	C20	ASIA

Yhtävähän Suomen kuin ulkomaankaan lehdistössä (kiitos täällä vallitsevan ankaran ennakkosensuurin) on ollut tietoja niistä täällä paljon huomiota herättäneistä vakavista erimielisyyksistä, jotka viime kuun lopulla puhkesivat Salazarin ja armeijan välillä, ja jotka helposti olisivat voineet joutaa arveluttaviin seurauksiin, ellei erimielisyyksien kärjistyessä molemmiin puolin olisi osotettu riittävää mielenmalttia ja tyyntä harkintaa, tietoisina siitä, että jos tilanteen olisi annettu kehittyä avoimeen konfliktiin ainoastaan ulkopuoliset Portugalille vihamieliset voimat olisivat siitä hyötynet.

Salazar, joka on myös sotaministeri ja joka siinä ominaisuudessa on lähinnä vastuussa siitä että armeija on asianmukaisessa kunnossa, oli jo pitemmän ajan kuluessa todennut armeijassa vallinneen laajalle levinneen korruption, lähinnä hankinnoissa. Sitäpaitsi oli hän todennut muitakin räikeitä epäkohtia, kuten upseeriston aivan liian suuren lukumäärän, sekä että määrätyn ikärajan puuttuessa armeijassa oli suuri määrä työhön täysin kykenemättömiä yli-ikäisiä upseereja. Näiden ja lukuisten muitten epäkohtien poistamiseksi oli Salazar saanut

JAKELUOHJE:

tavallinen.

Jakeluohjemalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tasavallan presidentin hyväksymään neljä lakidekreettiä, joiden nojalla m.m. 490 upseeria piti poistettaman armeijan rullista.

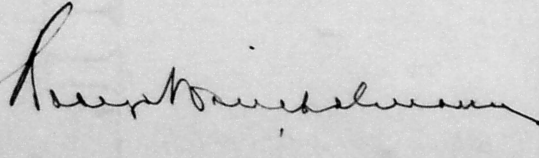
Nämä lakidekreetit herättivät suuttumuksen myrskyn armeijassa, joka oli tietoinen olevansa Salazarin valta-aseman varmin tuki, joten sitä olisi hellävaroen kohdeltava. Armeijan lähetystö, jonka johdossa oli Lisboan sotilaskuvernööri kenraali Domingos de Oliveira, pyysi puheillepäätystä Salazarin luo, joka kuitenkin kieltäytyi vastaanottamasta lähetystöstä. Koska Salazarilla oli tiedossaan, että kenraali Oliveiran seuraava askel tulisi olemaan saattaa armeijassa vallalla oleva tyytymättömyys tasavallan presidentin kenraali Carmonan tietoon, jolta vanhana upseerina odotettiin myötämielistä suhtautumista armeijan vaatimuksiin, kiiruhti Salazar kenraali Carmonan luo selittäen kantansa ja jättäen samalla erohakemuksensa. Tasavallan presidentti ilmoitti, ettei hän missään tapauksessa suostu myöntämään eroa Salazarille. Todennäköisesti oli presidentti kuitenkin neuvonut Salazaria hakemaan jonkun sovinnollisen ulospääsyn konfliktista, koska Salazar kohta audienssin jälkeen vastaanotti kenraali Oliveiran. Tuloksena tästä neuvottelusta julkaistiin virallinen kommunikea, jossa mainittiin, että sen johdosta, että kenraali Oliveira oli armeijan puolesta /tuonut esiin eräitä huomautuksia äsken promulgoituja lakidekreettejä vastaan, tulotaisiin niihin tekemään eräitä oikaisuja väärintulkinnan välttämiseksi.

Kuten edelläolevasta selviää, on Salazar ollut pakotettu suostumaan mainittujen lakidekreettien tarkistamiseen, seikka joka huomattavasti on heikentänyt hänen asemaansa, vaik-

kakean mitään muutoksia hallituksen kokoonpanossa tämän johdosta ei ole odotettavissa. Valitettavana tosiseikkana on kuitenkin todettava, että, vaikka mainituissa laeissa kiistämättömästi pyrittiin monien armeijassa vallitsevien rärkeiden epäkoh- tien poistamiseen, olot siinä tämän jälkeenkkin todennäköisesti tulevat suurin piirtein jââmâân entiselleen.

Tämän asian yhteydessâ ja johtuen todennäköisesti siitä, että, konfliktin ollessa kireimmillään, erâât joukko-osas- tot olivat saaneet määrâyksen olla hâlyytysvalmiina, on ulko- maisissa lehdissâ ollut sensaattiouutisia siitä, että mainittu hâlyytysvalmius olisi johtunut armeijassa laajalle levinneestâ kommunistisesta kaappaussuunnitelmasta, jonka samanaikaisesti pi- ti puhjeta molemmilla puolin Portugalin rajaa yhteistoimin - nassa Francon valtaamalla alueilla piileilevien espanjalaisten kommunistien kanssa. Mikâli tâysin luotettavalta taholta olen saanut tietââ, ei nâissâ huhuissa ole mitâân perââ. Vaikkakin Portugalin armeijaan, kuten monien muidenkin maiden armeijoihin, on pesiytynyt kommunistisia soluja, ovat ne kuitenkin ilman mitâân kiinteâmpââ organisatiota, ja sekâ alipââllystô että upseeristo ovat, niin minulle on vakuutettu, tâysin luotetta - via, joten ei ole epâillystâkâân siitä, että ne missâân muo- dossa tulisivat myôtâvaikuttamaan kommunistisen regimen voi - maansaattamiseen Portugalissa.

Asiainhoitaja:

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 20

ASIA:

Lisboassa olevan lähetystön raportti n:o 5.

Asiainhoitaja Winckelmann

19/3 1938.

Pol.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Lisboassa 19 p:nä maaliskuuta 1938.

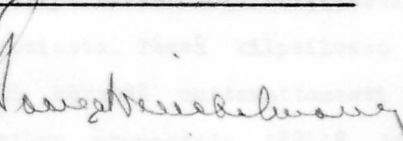
N:o 189/54/38.

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
6 170 Val. 1938	
26/3-38	121
5	C 20

Ulkoasiainministeriölle.

Täten on minulla kunnia ohellisena
 Ministeriölle lähettää raporttini n:o 5
Ulkomaiden kiinnostus Portugalia kohtaan.

Asiainhoitaja:

Lisboa

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 5.

Lisboa ssa 19 p:nä maalis kuuta 1938.

Asia: Ulkomaiden kiinnostus Portugalia
kohtaan.

26/3.38
6/170 Paik. 38.
5 C 20

Suurvaltain kiinnostus Portugalia kohtaan on viime aikoina suuresti lisääntynyt. Selitys tähän lienee löydetävissä Portugalin mantereen, sen läheisten saariryhmien sekä sen Afrikan siirtomaiden maantieteellisestä asemasta. Ei siis ole ihme, että suurvallat niin kiihkeästi kilpailevat sotilaallisesti muuten merkityksettömän Portugalin suosiosta. Tässä kilpailussa Portugalin vanha liittolainen Englanti näyttää auttamattomasti jäävän jälkeen. Kun Englannin harjoittama propaganda täällä, joi-takin pieniä aloitteita lukuunottamatta, toistaiseksi rajoittuu ta-vanomaisiin laivastovierailuihin, ovat Italia ja etenkin Saksa vii-meaikoina erikoisen huomattavasti voimaperäistyneet propagan-daansa Portugalissa.

Saksasta on tänne lähetetty ensiluokkaisia sano-malehtimiehiä, m.m. tri Sieburg, ja kirjailijoita tekemään ideolo-gista propagandaa. He kirjoittavat täältä saksalaisiin lehtiin arti-kkeleita, joissa ylistetään ja kehutaan Portugalin oloja äärim-milleen. Artikkelit julkaistaan sitten tšekäläisessä lehdistössä in extenso varustettuina sopivilla kommentaareilla siitä, miten Saksassa ymmärretään portugalilaista psykologiaa. Kaikennäköiset

JAKELUOHJE:

tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-tuksiin.

Wandervogeltyypit risteilevät kautta maan viattoman näköisinä, yhtymä "Kraft durch Freude" lähettää tänne valtamerilaivoja täynnä nuorisoa, joka ~~lähtee~~ saa innokkaan vastaanoton. Saksalaisia kunniamerkkejä jaetaan suurissa määrin korkeille viranomaisille, ja viimeisten kolmen kuukauden aikana on tapahtunut jo kaksi laivastovierailua. M.m. oli "Deutschland" täällä äskettäin ja sai osakseen riemullisen vastaanoton.

Kun vielä muutamia vuosia sitten englantilainen siirtokunta täällä oli lukumäärältään suurin, on tämä sija nyttemmin siirtynyt saksalaisille. Se on tapahtunut saksalaiselle penetratiolle omalaatuisessa, nimittäin "kulttuurisuhteiden" kehittämisen muodossa. Coimbran vastaperustettuun saksalaiseen instituuttiin keskittyy täällä harjoitettu saksalainen propaganda, jonka asiamiehiä on kaikkialla maaseudulla. Mitä liikemaailmaan tulee, ei saksalaisten toistaiseksi ole onnistunut vallata Portugalin ulkomaankauppaa, joka lähinnä vientiin (portviinin ja korkin) nähden edelleen on vanhojen tunnettujen englantilaisten kauppahuoneiden käsissä, mutta jos kehitys jatkuu samaan suuntaan kuin tähän asti, ei ole olemassa takeita ulkomaankaupan kontrollin pysymisestä englantilaisten käsissä. - Saksa tekee kaikilla aloilla voitavansa. Tanne on rakennettu saksalainen kirkko, saksalaisia kouluja, joissa viimeainituissa portugalilaisille lapsille tarjotaan huokeata opetusta. Saksan kieli onkin nyttemmin nuorison keskuudessa muodostumassa ensimmäiseksi vieraaksi kieleksi.

Myöskin Portugalin armeijan sotatarvehankinnoissa on Saksa nykyisin ensi sijalla. Muussa tuonnissa on Saksa niin -

ikään etualalla. Saksalaisia tavaroita, huolimatta korkeista suojatulleista, alkaa yhä huomattavammissa määrässä virrata maahan. Esimerkkinä mainittakoon, että kun rauta- ja terästeollisuuden tuotteissa aikaisemmin/^{melkein} poikkeuksetta oli alkuperämerkintä "Sheffield" on se nykyisin "Solingen".

Italia ei puolestaan ole myöskään jäänyt toimettomaksi Portugalissa. Tänne saappu tukuttain tiedemiehiä ja esitelmäitsijöitä, jotka imartelevat tšekäläisiä oloja ja korostavat latinalaisia traditioita ja intressien yhteyttä. Äskettäin kävi täällä vierailukäynnillä kaksi italialaista risteilijää. Niiden vastaanotto julkisten demonstraatioiden, virallisten bankettien ja vastaanottojen, seppelten laskemisen, korkeiden kunniamerkkien ja sanomalehtikirjoitusten muodossa oli niin suurenmoinen, että, mikäli minulle on kerrottu, vastaavanlaatuista vastaanottoa ei ole koskaan aikaisemmin tapahtunut.

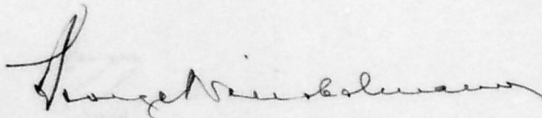
Olen verrattain usein tilaisuudessa tapaamaan kolme kuukautta sitten tänne saapuneen Englannin suurlähettiläään. Hän tuntuu väsyneeltä huolimatta siitä, että hänen työnsä pitäisi vasta olla alussa. Tavatessani hänet viimeksi, hän sanoi olevansa koska tahansa valmis siirtymään johonkin toiseen maahan, missä olisi kiitollisempi maaperä kuin täällä.

Ei myöskään Ranskan lähettiläään asema täällä ole kadehtittava. Aina siitä lähtien, kun Napoleonin armeijat valtasivat ja hävittivät maan, ei Ranskaa kohtaan ole tunnettu erikoisempaa ystävällisyyttä. Viime aikoina on tilanetta suuresti pahentanut Ranskasta käsin Espanjan hallitukselle annettu peittämätön apu. Ranskan Portugalia kohtaan

harjoittama kyynillinen kauppapolitiikka on myös ollut omiaan vieroittamaan näitä maita toisistaan.

Edelläolevaa ei ole ymmärrettävä niin, että Portugalin ulkopolitiikan uusorientointi olisi tapahtunut kokonaan Saksaan ja Italiaan päin, vaan että, kuten täällä sattuvasti sanotaan, Salazar yrittää ratsastaa kahdella hevosella odottaessaan yleiseurooppalaisen poliittisen tilanteen selviämistä.

Asiainhoitaja:

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 20

ASIA:

Lisboassa olevan lähetystön raportti n:o 6.

Asiainhoitaja Winckelmann

29/3 1938

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 215/64/38.

Lisboassa 29 p:nä maaliskuuta 1938.

ULKOAISIAINMINISTERIÖ

7 / 171 Pal. 5 38.

24-38

5 Cl

Ulkoasiainministeriölle.

Täten on minulla kunnia oheisena Ministeriölle lähettää raporttini n:o 6

Englantilainen sotilasvaltuuskunta

Portugalissa.

Asiainhoitaja:

Arvo A. K. K. K.

Lisboa SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 6.

Lisboa ssa 29 p:nä maalisk. kuuta 1938.

Asia: Englantilainen sotilasvaltuuskunta
Portugalissa.

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
7/171 Pal.	38.
44-38	1938
5	(20)

Tänne äskettäin saapuneen englantilaisen sotilasvaltuuskunnan työskentely ei ole alkanut erikoisen suotuisissa olosuhteissa. Osaksi ovat sitä häirinneet Portugalia ärsyttävät kirjoitukset, jotka Manchester Guardian ja Daily Herald katsoivat sopivaksi julkaista juuri neuvottelujen aattona ja jotka kirjoitukset saivat osakseen erikoisen jyrkän tuomion portugalilaisessa lehdistössä, jossa nimenomaan huomautettiin, ettei Englannin Labour Partylla ollut mitään määräämisvaltaa Portugalin politiikassa. Osaksi ovat taas neuvotteluja häirinneet se tosiseikka, ettei vielä ole päästy yksimielisyyteen neuvottelujen pääkohteesta.

Täkäläisen käsityksen mukaan pitäisi neuvottelujen kohteena lähinnä olla Portugalin maarajan efektiivinen puolustaminen. Täällä on aina pelätty sitä, että vasemmistoainesten valtaampääsy Espanjassa voisi aiheuttaa vakavia häiriöitä maiden välisissä suhteissa, jotapaitsi kenraali Francon häviö voisi johtaa kommunistiseen kumousyritykseen Espanjan puolelta annetun aseellisen avun tukemana. Mutta täällä käsitetään myös, että Franco ainestenkin valtaampääsy voisi tuoda mukanaan

JAKELUOHJE: tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

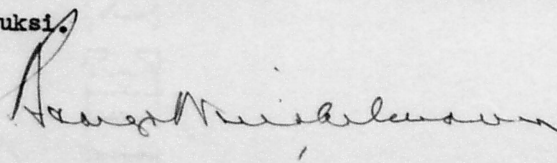
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

vaaroja, jotka Anschlussin muodossa aina ovat olemassa, kun kysymyksessä on voimakas ja heikko naapuri.

Englantilaisella taholla katsotaan kuitenkin asiaa vallan toisin. Luonnollisesti ei Portugalin turvallisuus Englannillekaan ole yhdentekevää, mutta Englanti panee ensi sijalle omat intressinsä ja ne kohdistuvat lähinnä Portugalin rannikkopuolustuksen saattamiseen täysin tehokkaaksi sekä Englannin meristrateegisten intressien suojelemiseen Portugalin läheisiä saaria ja Afrikan siirtomaita hyväksi käyttäen. Eräs valtuuskunnan englantilaisista jäsenistä on nimenomaan minulle sanonut, että Englannin on ajoissa valmistauduttava sen varalle, että Suezin kanava vastaisessa sodassa suljettaisiin. Tällaisessa tapauksessa ilmaneliön Lagos (Portugalin etelärannikolla) - Bolama (Portugalin Guineassa) Cap Verden saaret ja Azorit hallitseminen olisi ensiluokkaisen tärkeä kysymys Englannille.

Todennäköisintä on että käytävissä neuvotteluissa nämä molemmat näkökohdat tulevat perinpohjaisen harkinnan kohteeksi, mutta missä määrin onnelliseen tulokseen tullaan pääsemään, riippuu kyllä paljon siitäkin, mikäli saksalainen ja italialainen painostus Portugalin neuvottelujen epäonnistumiseksi voidaan saada paralysoiduksi.

Asiainhoitaja:

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 20

ASIA: _____

Lisboassa olevan lähetystön raportti n:o 7.

Ministeri Winckelmanin

4/4 1938

SUOMEN LÄHETYSTÖ
N:o 248/72/38

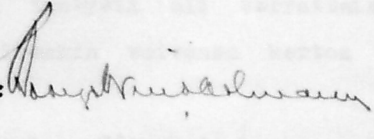
Lisboassa 4 p:nä huhtikuuta 1938.

8/171 Pal. S. 38.
9/4-38
5 C20

Ulkoasiainministeriölle.

Täten on minulla kunnia oheisena
Ministeriölle lähettää kuutena kappaleena ra-
porttini n:o 7

Englantilainen sotilasvaltuuskunta
Portugalissa II.

Asiainhoitaja:

Lisboa

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 7.

Lisboa ssa 4 p:nä huhti kuuta 19 38.

Asia: Englantilainen sotilasval-
tuukunta Portugalissa II.

8/171 Pal. S. 38.

7/4-38

5 C20

Lisäyksenä raporttiini No. 6 v.k. 29 p:ltä voin mainita, että Englannin sotilasvaltuuskunnan johtaja amiraali Wodehouse oli äsken luonani lounaalla, jolloin minulle tarjoutui tilaisuus keskustella hänen kanssaan valtuuskunnan tehtävistä täällä.

Amiraali wodehouse, joka tietysti oli verrattain pidättyväinen lausunnoissaan, katsoi kuitenkin voivansa kertoa seuraavaa:

Sotilasvaltuuskunnan käynnin pää tarkoituksena, mainitsi amiraali, oli saada selvitys siitä, mitä sotilallisia välineitä Portugali tarvitsi ja, saatuaan tästä selvityksen, harkita, mihin toimenpiteisiin olisi ryhdyttävä puutteellisuuksien poistamiseksi. Seuraava kysymys tulisi olemaan, mitä edellytyksiä olisi olemassa tarpeellisten hankintojen rahoittamiseksi Englannista käsin. Jos kaikissa näissä asioissa päästäisiin onnellisiin tuloksiin, voitaisiin ajatella kysymystä mahdollisista sotilallisista sopimuksista, joiden tekeminen ei kuitenkaan kuulunut valtuuskunnan tehtäviin.

Amiraali huomautti, että tuntui hyvin vaikealta

JAKELUOHJE:

tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

saada Portugalin viranomaiset myöntämään, että ensiluokkainen rannikopuolustus oli elinkysymys Portugalille. Oikeihin paikkoihin rannikolle rakennettavat linnoitukset vahvojen lentovoi-
mien tukemina tekisivät mahdolliseksi Portugalille vaaran uhatesa puolustaa lähellä olevia saariryhmiään. Tällaiset lentovoi-
mat voisivat myös tarvittaessa olla mukana itärajan puolusta-
misessa, josta Portugalin viranomaiset tuntuivat olevan kovin
huolissaan, aivan siitä riippumatta, kumpiko puoli tulisi voit-
tamaan Espanjan sisällissodassa.

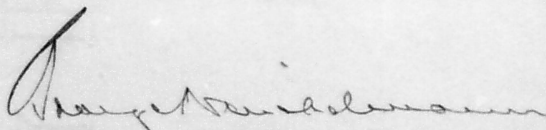
Amiraali mainitsi vielä, tietysti aivan luottamuk-
sellisesti, että tšekäläinen mentaliteetti oli neuvottelujen ku-
luessa jo osottanut, että suuria vaikeuksia olisi olemassa ai-
van luonnollisten Portugalin omassa intressissä olevien tar-
koitusperien toteuttamiseksi. Täällä lähdetään nimittäin siitä,
että jos johonkin tärkeämpään varoja kysyvään uhraukseen ryh-
dytään, täytyy tulosten olla kaiken kansan nähtävissä, jonka
niiden johdosta täytyy olla tilaisuudessa osottamaan ihailu-
ansa hallitukselle sen osoittaman tarmokkuuden johdosta val-
voa Portugalin intressejä. Jos jokin toimenpide taas, olkoon
se kuinka tärkeä tahansa, ei näkynyt ulospäin, oli kovin vai-
keata saada viranomaiset kiinnostumaan siihen. Amiraali mainit-
si tässä suhteessa kuvaavan esimerkin. Muutamia vuosia sitten
tilattiin Englannista kaksi aivan uudenmallista torpedohävit-
täjää. Näiden saavuttua sijoitettiin ne täysin liputuksin Tajo
joelle kaiken kansan ihailtaviksi ja siellä ne ovat edelleen
tänäkin päivänä, liikkumattomina. Tämä johtuu siitä, ettei min-
käänlaisia määrärahoja ole myönnetty ammuksia, torpedoja, polt-
toainetta tai harjoituksia varten. Tämä tilanne tulisi, amira-

lin arvelun mukaan, jatkumaan siksi kunnes alukset vanhamallina tulisivat romutetuiksi.

Yhteenvetona edelläolevasta amiraali lausui suunnilleen seuraavaa: " We realize the supersensitivness with which we have to deal and we know the forces trying to block progress. We are not discouraged, but hopeful of accomplishing something, however small.

Tässä yhteydessä mainittakoon, että Englannin suurlähettiläs oli ennen valtuuskunnan tuloa tehnyt kaiken voitavansa, jotta täällä ajoissa olisi saatu jotakin valmista pohjaksi valtuuskunnan töille. Näissä pyrkimyksissään ei hän kuitenkaan liene tarpeeksi huomionnut tällaista mentaliteettia, joka kiirehti hitaasti, ja niinmuodoin harjoittanut liikaa painostusta, joten, kuten eräs ulkoasiainministeriön osastopäällikkö minulle huomautti, hän yksinomaan on vaikeuttanut tuloksiin pääsemistä.

Asiainhoitaja:

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 20

ASIA: _____

Liboassa olevan lähetystön raportti n:o 8.

Asiainhoitaja Winchermann

2/4 1938.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 256/74/38.

Lisboassa 7 p:nä huhtikuuta 1938.

9 / 171 Pal. S. 38.

11/4-38

2

5 Clo

Ulk o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

Täten on minulla kunnia oheisena lähettää kuutena kappaleena Ministeriölle raporttini n:o 8

Espanjan sisällissodan päättyminen.

Asiainhoitaja:

[Handwritten signature]

Lisboa SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 8.

Lisboa ssa 7 p:nä huhti kuuta 1938.

Asia: Espanjan sisällissodan
päättyminen.

9/12/38 Sal. S. 38.

11/4-38

5 C2a

Eräs kenraali Francon tákäláisistä edustajista Villá Urrutian markiisi, jonka tunnen hyvin Madridin ajoiltani, oli eilen luonani päivällisillä. Koska käynti oli yksityisluontoinen, tapahtui se perhepiirissä, eikä muita vieraita myöskään ollut saapuvilla. Olin tällöin tilaisuudessa seikkaperäisesti keskustelemaan hänen kanssaan nykytilanteesta Espanjassa ja lähinnä siitä, miten kansallisissa piireissä ajateltiin tapahtumien kehittävän lähiaikoina.

Viimeaikaisten sotatapahtumien johdosta, jotka Suomenkin lehdissä ovat olleet siksi laajasti selostettuja, ettei niihin tässä yhteydessä ole tarvis puuttua, tiedustelin häneltä, milloin sisällissodan arvellaan päättyvän. Markiisi Villa Urrutia vastasi tähän, että vastaus kysymykseen riippui oleellisesti siitä, mitä sodan päättyemisellä tarkoitettiin, koska erilaisia mahdollisuuksia ajankohdan määrämiseksi oli olemassa. On nimittäin todennäköistä että Ranska, mahdollisesti Englannin tukemana, ehdottaa aselepoa, tarkoituksessa pelastaa vastuunalaiset johtajat sekä armeijan rippeet. Jos tuollaiseen aselepoon suostuttaisiin, lakkaisivat sotatoimet todennäköisesti siihen, koska, huolimatta

JAKELUOHJE:

tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

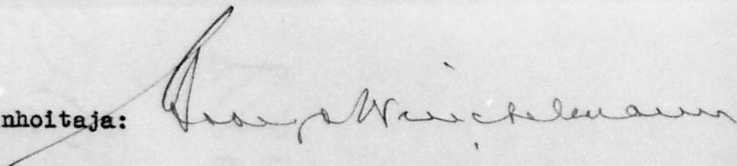
siitä että ehdoista ei voitaisikaan päästä yksimielisyyteen, hallituksen demoralisoidut joukot tuskin sen jälkeen enää voisivat ryhtyä mihinkään vakavampaan vastarintaan. Toinen ajankoh- ta sotatoimien päättymiselle voi olla silloin, kun yleinen an- tautuminen rintaman luhistumisen yhteydessä tapahtuu. Tämä rat- kaisu tuntuu todennäköisimmältä viime päivien tapahtumien jäl- keen, etenkin kun hallituksen tarmokkain mies sotaministeri Indalecio Prieto, joka on tyhjästä luonut koko armeijan, on hallituksen uudesti muodostamisen yhteydessä kommunistien vaa- timuksesta ollut pakoitettu väistymään. Kolmas ajankohta sisäl- lissodan päättymiselle voidaan katsoa olevan vasta silloin, kun armeijan viimeiset rippeet Katalonian vuoristoseuduissa ovat antautuneet, mikä voi kestää vuosikausia.

Miten siis sodan päättymistä koskevaa ajankohtaa ar- vostellaankaan, lienee kuitenkin oletettavissa, että varsinaiset sotatoimet alkukesällä ovat päättyneet, joskin "puhdistus" voi vaatia pitkänkin ajan.

Keskustelumme siirtyi sitten Suomen ja Espanjan väli- siin vastaisiin kaupallisiin suhteisiin. Markiisi Villa Urrutia, joka keskusteli kanssani täysin avoimesti ja luottamukselli- sesti, ei tahtonut salata sitä seikkaa, että jonkunlainen pet- tymys oli vallannut Burgoksen sen johdosta, ettei Suomi, kuten useat muut vallat olivat tehneet, ollut lähettänyt kansalli- seen Espanjan virallista kaupallista edustajaa huolimatta sii- tä, että Espanjan markkinoiden sodan päättyessä pitäisi erikois- sesti kiinnostaa Suomea. Hän korosti erikoisesti sitä, että paitsi Englannin Burgokseen järjestämää kaupallista edustusta, oli toissapäivänä monilukuinen ja edustava espanjalainen vel -

tuuskunta matkustanut Lontooseen valmistamaan maaperää tuleville kaupallisille neuvotteluille.¹⁾ Hän mainitsi sen lisäksi, että, paitsi jo tunnettujen maiden edustajia, nyttemmin olivat Kreikka, Turkki, Romania, Jugoslavia, Puola ja Hollanti päättäneet lähettää viralliset kaupalliset edustajansa Espanjaan.

Huomauttaen, ettei hänellä tietenkään ollut minkäänlaisia valtuuksia puhua asiasta, arveli hän, että luonnollisin järjestely olisi, että maittemme välinen kauppasopimus v. 1935 saatettaisiin väliaikaisesti voimaan taikka, ellei se kävisi päinsä, että jonkunlainen modus vivendi sopimus saataisiin aikaan. Meidän olisi kuitenkin kauppasuhteittemme järjestelyssä odotettava vuoroamme, sillä sitä tuskin voitaneen välttää, etteikö niillä malla, joiden viralliset kaupalliset edustajat Burgoksesa jo ovat tehneet tarpeelliset esityöt vastaisille sopimuksille, olisi etusija.

Asiainhoitaja:

1) Puhuteltavani on herra Englannin ystävä. Hänen isänsä oli Espanjan suurlähettiläänä Lontoossa ja hän itse on suorittanut opintonsa Oxfordissa ja puhuu englantia yhtä hyvin kuin äidin kieltään.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 20

ASIA: _____

Lisboassa olevan lähetystön raportti n:o 9

Asiainhoitaja Winhelmann

29/7 1928.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
296/79.

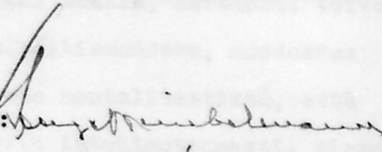
Lisboassa huhtikuun 29 p:nä 1938.

ULKO.		
11/171 Val. 2	38.	
4/5-38		
5	C20	

Ulkoasiainministeriölle,

Täten on minulla kunnia oheisena lähettää kuutena kappaleena raporttini No. 9:

Ulkomaalainen vaikutus sodanjälkeisessä Espanjassa.

Asiainhoitaja:

Lisboa SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 9.

Lisboa ssa 29 p:nä huhti kuuta 19 38.

11/171 Sal. 8-38

7/10-38

Asia: Ulkomaalainen vaikutus sodan-
jälkeisessä Espanjassa.

5 C 20

Olin tuonnottain tilaisuudessa tapaamaan erään tunnetun portugalilaisen diplomaatin, joka hallitukselta on saanut erikoistehtäväkseen seurata Espanjan sisällissodan kehitystä ja joka tässä ominaisuudessa on tehnyt lukuisia matkoja kansalliseen Espanjaan. Vaikkakin puhuteltavani, kuten yleensä kaikki täällä, hartaasti toivoi kenraali Francon selviytyvän voittajana sisällissodassa, muodostaa hän siinä suhteessa poikkeuksen tällaisesta mentaliteetistä, että hän arvostelee Espanjan sisällissotaa täysin intohimottomasti, tietoisena siitä, että suuremman naapurin puolelta aina voi uhata vaara, aivan riippumatta siitä, minkälainen regime siellä on vallalla.

Kertojani kosketteli ulkomaalaista sekaantumista Espanjan sisällissotaan ja huomautti tällöin, että sittenkun englantilais - italialainen sopimus nytemmin oli saatu syntymään, ei olisi epäilystäkään siitä, etteikö Italia tulisi täyttämään sopimuksen määräykset "vapaaehtoistensa" poistamisesta Espanjasta. Koska kysymykseen kuitenkin liittyi suuri joukko käytännöllisiä seikkoja, oli puhuteltavani vakuutettu siitä, ettei näiden seikkojen järjestelyssä tulisi pitämään erikoisempaa kiirettä, joten varsinaiset sotatoimet ehtisivät päättyä ja italialaisten joukkojen Espan-

JAKELUOHJE:

Tavallinen

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriöille.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

jaan lähettämisen todellinen tarkoitusperä tulla saavutetuksi ennenkuin kaikki muutoseikat joukkojen poistamisessa olisi saatu selvitetyksi. Puhuteltavani arveli, ettei myöskään Englanti, jossa, kuten hän luuli varmasti tietävänsä, kaikki vaikutusvaltaisemmat poliittiset piirit niinikään suhtautuivat myötämielisemmin Francoon kuin Espanjan nykyiseen hallitukseen, tulisi pitämään erikoista kiirettä italialaisten sotilaiden poistamiseksi Espanjasta.

Samalla kuin puhuteltavani siis oli sitä mieltä, ettei italialaisten joukkojen poistaminen aikanaan tulisi tuottamaan suurempia vaikeuksia, arveli hän, että kaikki heidän mukanaan tuomansa sotatarvikkeet tulisivat jäämään Espanjaan. Näistä oli osa jo maksettu ja muun osan maksaminen selvitettäisiin vastaisissa neuvotteluissa kauppasuhteiden järjestämisestä Espanjan ja Italian välillä, jolloin Espanja tulisi maksamaan saamansa sotatarpeet raaka-aineilla. Kertojani ei myöskään tahtonut kiinnittää mitään huomiota alituisesti uusiintuneisiin väitteisiin että Francon ja Italian välillä olisi olemassa salainen sopimus laivastotukikohdan luovuttamisesta joko Balearein saarilla tai Espanjan Marokossa.

Sitävastoin tuntui kertojani olevan huolestunut mahdollisuuksiin nähden saada saksalainen vaikutus poiselimoiduksi sodanjälkeisestä Espanjasta, josta se tulisi leviämään Portugaliinkin vielä laajemmassa mittakaavassa kuin mitä jo oli tapahtunut. Syyksi tähän mainitsi hän, että kun italialaiset enimmäkseen olivat olleet rintamapalveluksessa tavallisina sotilaina, oli saksalaisilla ollut tärkeämpiä tehtäviä,

joissa heidän asiantuntemuksensa tulisi osottautumaan välttämättömäksi myös sisällissodan päätyttyä. Tässä suhteessa voidaan ~~ain~~ mainita, että Espanjan armeijan motorisoiminen on yksinomaan saksalaista työtä sekä että lukuiset uudet ampumatarvetehtaat toimivat saksalaisen johdon ja asiantuntijain varassa. Mutta myös sekä Espanjan Marokon että mantereen kaivoksissa toimii saksalaisia insinöörejä ja saksalainen vaikutus on huomattavissa kaikkialla liike-elämässä. M.m. on suuri joukko toimilupia, jotka aikaisemmin olivat englantilaisissa käsissä, siirtynyt saksalaisille.

Kertojani, joka, kuten edelläolevasta käy selville, ei ole mikään saksalaisystävä, valitti suuresti sitä, että Englannin työväenpuolue, vaikuttamalla suorasti yleiseen mielipiteeseen ja epäsuorasti Englannin hallitukseen, oli edesauttanut saksalaisten pyrkimysten onnistumista Espanjassa.

Tiedustallessani puhuteltavani mielipidettä sisällissodan jatkuvaisuudesta, lausui hän, että sotilaspireissä arveltiin varsinaisten sotatoimien päättyvän myöhäiskesällä, mutta että sissisota Katalonian vuoristoseuduissa voisi jatkua kuukausimääriä sen jälkeenkin.

Arvo Kivimäki

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 20

ASIA: _____

Lisboassa olevan lähetystön raportti n:o 10.

Asiainhoitaja Winckelmann

13/5 1938.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Lisboassa 13 p:nä toukokuuta 1938.

N:o 313/84/38.

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
12/121 Pal.	28.
18/5-38	3
5	C ₂₀

Ulkoasiainministeriölle

Täten on minulla kunnia oheisena Ministeriölle lähettää raporttini n:o 10

Portugalin de jure tunnustus kenraali Francon hallitukselle.

Asiainhoitaja: *Ruuturinne*

Lisboa SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 10.

Lisboa ssa 13 p:nä touko kuuta 19 38.

Asia: Portugalin de jure tunnustus kenraali Francon hallitukselle.

12/12/38
18/8-38 2
51 Clo

Kuten julkisuudessakin on näkynyt tietoja, on Portugalin hallitus nyttemmin päättänyt tunnustaa kenraali Francon hallituksen Espanjan lailliseksi hallitukseksi. Portugalin virallinen edustaja Burgoksessa entinen kauppaministeri Teotonic Pereira ilmoitti eilen illalla kansallisen Espanjan ulkoasiainministerille Jordanan kreiville tästä päätöksestä.

Asiaa on valmistettu jo pitemmän ajan kuluessa ja sen kehityksessä on ollut monta mielenkiintoista vaihetta. Täysin luotettavalta portugalilaiselta taholta on kysymyksen esihistoria pääkohdissaan seuraava.

Kun Portugali jo viime joulukuussa ilmoitti tunnustavansa de facto Francon hallituksen ja seurauksena tästä lähetti tohtori Pereiran viralliseksi edustajakseen Burgokseen agent commercialin ominaisuudessa, odotettiin täällä varmasti, että samanaikaisesti viralliseksi edustajaksi Lisboean nimitetty kenraali Francon veli, insinöörieversti Espanjan laivastossa, Nicolas Franco myös kohta saapuisi tänne. Näin ei kuitenkaan tapahtunut ja tåkäläisiin tiedusteluihin vastattiin väitellen, että Nicolas Francolla oli niin paljon virallisia tehtäviä Italiassa ja Marokossa, ettei häneltä toistaiseksi

JAKELUOHJE:

tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

liikenisi aikaa saapua Lisboaan. Täällä tietysti ymmärrettiin, että tämä oli tekosyy sekä että Nicolas Francon poissaolo Lisboaasta oli jonkinlainen demonstratio sen johdosta, ettei Portugali ollut de jure tunnustanut Francon hallitusta.

Asia kävikin pian täysin selväksi kun kenraali Francon puolesta ilmoitettiin tohtori Pereiralle, että maidenvälis-^{je/}ten hyvien luottamuksellisten suhteiden säilyttämisen kannalta olisi erittäin suotavaa, että Portugalin de jure tunnustus tapahtuisi pikimmiten. Tällöin sai Portugalin suurlähettiläs Lontoossa, tohtori Monteiro toimeksi tiedustella Foreign Officelta heidän käsitystään tuollaisesta toimenpiteestä Portugalin puolelta. Mitään suoranaista vastausta ei tiedusteluun annettu, mutta huomautettiin kuitenkin, että toimenpide olisi omiaan vähentämään Portugalin merkitystä puuttumattomuuskomiteassa. Kun siten Francon suuri offensiivi näytti menestyksellä jatkuvan, ei Salazar enää tahtonut olla ilmoittamatta kantaa tunnustuskysymykseen nähden. Kansallisessa assembleassa v.k. 28 päivänä pitämässään suuressa puheessa ilmoitti hän, että Francon hallituksen de jure tunnustaminen tulisi tapahtumaan lähiaikoina, sillä, kuten hänen sanansa kuuluivat, muunlainen menettely osotaisi pelkuruutta ja piittaamattomuutta tosioloista.

Tämä koepallo onnistuikin, sillä kun tohtori Monteiro deklaration jälkeisenä päivänä uudelleen kävi Foreign Offices -sa, ilmoitettiin hänelle, ettei deklaratiota vastaan ollut Englannin puolelta mitään huomauttamista. Kertojani arveli Englannin muuttuneen kannan johtuneen siitä, ettei Foreign Offices -sakaan enää epäilty Francon lopullista voittoa.

Kohta annetun deklaration jälkeen saapuikin Nicolas

Franco tänne, aluksi agent commercialin ominaisuudessa. Kun de jure tunnustus nyttemmin on annettu, tullaan suurlähettiläät nimittämään lähipäivinä.

Koska Salazarin yllämainittu deklaratio hyvin kuvastaa tákäláisen mentaliteetin ja m.m. on omiaan valaisemaan sitä Anschluss pelkoa, joka täällá tulevaisuuteen náhden yleisesti on vallalla, riippumatta siitä, minkävârinen hallitus kulloinkin Espanjassa on, jäljennân tähân pääkohdat sen Espanjaa koskevasta osasta.

» Sanottakoon lopuksi pari sanaa Espanjasta. Me toivomme mitä ystävällisimpiä ja sydämellisimpiä suhteita Espanjaan, jotta mahdollinen epäily ja huolestuminen lopullisesti katoaisivat. Suhteiden kehittäminen Portugalin ja Espanjan välillä taloudellisella alalla voi vaikeuksitta tapahtua, mutta myös poliittisesti ei tällä haavaa ole olemassa mitään intressivastakohtia, koska Portugalin täydellisen riippumattomuuden täytyy olla aksiomi Espanjan politiikassa».

»Náin vilpittömästi miná puhuin erinäisille henkilöille jo v. 1935, vaikkakin sittemmin osottautui, että noilla samoilla henkilöillä oli läheisiä suhteita poliittisiin emigrantteihin ja epäilyttäviä kombinaatioita Portugalin náhden».

» Sen jälkeen on ollut vallankumous ja sisällissota toisella puolen rajaa. Siellä ovat poliittiset systeemit vaihtuneet, siellä on saatettu voimaan uusia aatteita ja uusia doktriineja, toisin sanoen olot ovat siellä paljon muuttuneet. Meidän puolellemme ei mitään ole muuttunut ja me tarjoamme Espanjalle samaa veljellistä ystävyyttä kuin aikaisemminkin».

"Me olemme vakuutetut siitä, että vastuunalaiset henkilöt kansallisessa Espanjassa täysin ymmärtävät asemamme ja suhtautumiseemme heihin ja jos joitakin väärinkäsityksiä on ollut, ovat ne lähinnä johtuneet kovien uhrausten aiheuttamasta hermojäännityksestä ja välttämättömyydestä vedota suuriin sankaritekoihin. Mutta kun kansalaisota on päättynyt, kommunismi lyötu maahan ja Espanja jälleen pelastettu länsimaiselle kulttuurille, silloin kaikki myöntävät sen eittämättömän tosiasian, että Pyreneitten niemimaalla asuu kaksi vapaata ja toisiansa kunnioittavaa kansakuntaa.

"Ne vaikutukset, joiden kohteeksi eräät hallitukset Espanjassa ovat joutuneet ja jotka ovat lisääntyneet sitä mukaa kuin sisällissota on jatkunut, huipentuen eräänlaatuisen rikollis- ja hävitysideoлогияan, ovat aiheuttaneet sen, että se hallitus, jolla oli takanaan laillisuuden presuntio, vähitellen kadotti kaikki ne ominaisuudet, jotka kuuluvat lailliselle hallitukselle. Kun auktoriteetin puute menee niin pitkälle, ettei mitään takeita ole olemassa hengen ja omaisuuden suojelemisesta, kuinka voidaan silloin väittää, että Espanjassa on laillinen hallitus? Kun toiselta puolen niissä maakunnissa, jotka ovat vapautetut punaisen terrorin ikeestä, voidaan havaita, kuinka siellä vallitsee mallikelpoinen järjestys, kuinka työt tunnollisesti suoritetaan, kuinka yleiset edut vaarinotetaan ja kuinka kansan parasta ajatellaan, voidaanko silloin jatkuvasti puhua kapinallisten kenraalien mielivallasta?".

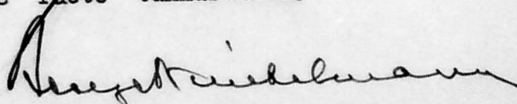
"Harkittuani tätä problemaa, tuntuu minusta kuin tekisimme itsemme syyppääksi pelkuruuteen, elleimme arvostelisi tilannetta sammoisena kuin se on ja elleimme tekisi sen aiheutta -

mia välttämättömiä johtopäätöksiä tunnustamalla de jure kenraali Francon hallitus Espanjan lailliseksi hallitukseksi. Ja tämä, minkä minä olen ilmoittanut tulee lähitulevaisuudessa toteutettavaksi. Kun sodan päättyminen vielä on kaukana, emme tällä toimenpiteellämme tee mitään kauppaa, me ainoastaan julkkilausumme totuuden ja oikeudenmukaisuuden valvoitukset niiden kuultaviksi, jotka suhtautuvat passiivisesti ja puuttuvalla ymmärtämyksellä tositalanteeseen».

Kansallisen Espanjan tälläläisen edustuston ilmoituksen mukaan ovat seuraavat maat de jure tunnustaneet kenraali Francon hallituksen Espanjan lailliseksi hallitukseksi, nimittäin Saksa, Italia, Japani, Unkari, Albania, Portugali, Guatemala, San Salvador, Nigaragua ja Mantschukuo sekä Vatikaani.

Saman edustuston ilmoituksen mukaan ovat seuraavat maat lähettämällä kaupallisen edustajan (agent commercial) Burgooseen de facto tunnustaneet kenraali Francon hallituksen, nimittäin Englanti, Tsekkoslovakia, Kreikka, Romania, Turkki, Jugoslavia ja Uruguay. Tähän ilmoitukseen nähden voidaan tietysti olla eri mieltä siitä, onko kaupallisen edustajan lähettäminen kansainvälisoikeudellisesti de facto tunnustusta.

Asiainhoitaja:

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 20

ASIA: _____

Lisboassa olevan lähetystön rap. n:o 11.

Ministeri Winckelmann.

26/5 1938.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
N:o 341/36/38.

Lisboassa 26 p:nä toukokuuta 1938.

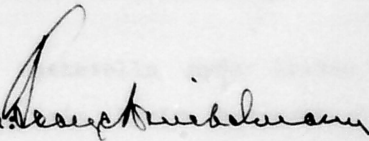
13/172/ae.	38
30/5/38	
5	C/1

Ulkoasiainministeriölle.

Täten on minulla kunnia Ministeriölle lähettää kuutena kappaleena raporttini n:o 11

Salazarin lausunto Portugalin ja Englannin välisestä liitosta.

Asiainhoitaja

Lisboa SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 11.

Lisboa ssa 26 p:nä touko kuuta 1938.

Asia: Salazarin lausunto Portugalin
ja Englannin välisestä liitosta.

13/172 ka. 38
30/5-38
5 C1

Kansallisessa assambleassa pitämässään Portugalin sisä- ja ulkopoliittikkaa koskevassa puheessaan, jonka Espanjaa koskevasta kohdasta olen jo toisessa yhteydessä tiedoittanut, kosketteli Salazar myös englantilais-portugalilaista liittoa. Puheen mainittu kohta jäljennettäköön tähän sel-laisenaan.

” Tahdon tässä yhteydessä kosketella myös liittomme Englannin kanssa. Eurooppa on nykyisin hyvin hermostunut ja yhtenä merkinä tästä hermostuneisuudesta on epäilemättä kateus, joka vaatii turhanpäiväisiä vakuutteluja hyvistä kansainvälisistä suhteista, ikäänkuin ei sopimusten olemassaolo jo sellaisenaan olisi todistus valtioiden välisestä luottamuksesta. Me emme kuitenkaan noudata tällaista menettelytapaa ja sen vuoksi minulla ei myöskään ole mitään lisättävää niihin lausuntoihin, joita aikaisemmin jo olen esittänyt liittostamme Englannin kanssa. Me täällä emme tule olemaan täyttämättä velvollisuuksiamme ja olen varma siitä, ettei sellaista Englannin puoleltakaan tule tapahtumaan”.

” En kuitenkaan katso voivani tässä yhteydessä olla mainitsematta, että eräät vasemmistolehdet Englannissa

JAKELUOHJE: tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

(tosin varsin alhaista tasoa) ovat viime aikoina hyökänneet Portugalin kimppuun ja ehdottaneet hallitukselle liiton tarkistamista, mikä itse asiassa merkitsisi luopumista siitä. He ovat myös esittäneet, että Englanti oman turvallisuutensa vuoksi miehittäisi Portugalin aluetta ja Alahuoneessa on oppositio suurella innolla vaatinut hallitukselta tietoa siitä, mitä hyötyä Englannilla tai sen siirtomailla voi olla mainitusta liitosta. Todennäköisesti heidän saamansa vastaukset annettujen sitoumusten jatkuvasta kaikinpuolisesta kunnioittamisesta eivät ole heitä erikoisemmin ilahuttaneet».

» Mainitsen tämän ainoastaan kuriositeetin vuoksi, koska tuollaiset purkaukset käsitykseni mukaan eivät voi meitä vahingoittaa. Pidän tuollaista esiintymistä enemmän merkinä siitä, että myös Englannin politiikassa on alkanut esiintyä menettelytapoja, joita alusta pitäen on ollut havaittavissa mantereiden demokratioissa. Vaikkakin voin erehtyä, on käsitykseni se, että juuri se politiikka, jota seuraamme, tekee meidät yhä tärkeämmäksi liittokumppaniksi, joten ystävytemme ja tarjoamamme apu sitä mukaa nousevat arvossa».

» Brittiläisen imperiumin asema maailmassa ja Portugalin asema Atlantilla ja Afrikassa ovat tekijöitä sen tosiasian tueksi, että meidän on jatkettava yhteistyötämme, ja sen vuoksi katson Englannin aloitteen sotilasvaltuuskunnan lähettämiseksi Portugaliin olevan erinomaisen suuresta merkityksestä kumpaisellekin maalle. Jo pitemmän ajan kuluessa on läheisemmän kosketuksen tarve sekä tiheämpien ja selkkaperäisempien tietojen vaihtaminen liiton toimintemuodoista tuntunut välttämättömältä. Tällainen informatioiden vaihtaminen on erikoisen

tärkeätä juuri meille ja kiinnitämme siihen mitä suurinta huomiota, koska ilman sitä Portugalin sotilaspolitiikan definoiminen kävisi vaikeaksi».

Edelläselostetun puheen johdosta en voi olla viittaamatta siihen, että sekin puolestaan on omiaan tukemaan sitä käsitystä, jota useammissa aikaisemmissa raporteissani olen edustanut, nimittäin, ettei Salazarin ulkopolitiikka suinkaan ole mitään Saksan ja Italian vanavedessä kulkemista, vaikka arvovaltaitstenkin henkilöiden puolelta usein kuulee sellaista väitettävän. Salazar on eräässä aikaisemmassa puheessaan sattuvasti sanonut, että Portugalin ja Englannin välinen liitto on Portugalin ulkopolitiikan kulmakivi, mutta ettei se yksinään muodosta Portugalin koko ulkopolitiikkaa.

Asiainhoitaja:

Kaarlo Anttonen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 20

ASIA: _____

Lisboassa olevan lähetystön raportti n:o 12.

Asiainhoitaja Winckelman

22/6 1928.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
N:o 370/97/38.

Lisboassa 22 p:nä kesäkuuta 1938.

15/122 Pak. S. 38		
22/6-38	70	
5	C 20	

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

Täten on minulla kunnia oheisena
Ministeriölle lähettää kuutena kappaleena
raporttini n:o 12

Nykytilamme Espanjassa.

Asiainhoitaja *[Handwritten Signature]*

Lisboa

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 12.

Lisboa ssa 22 p:nä kesä kuuta 1938.

Asia: Nykytilanne Espanjassa.

15/22 Sal. S. 38	
27/6	38
5	C 20

Unkarin tunnustettua de jure Francon hallituksen, on täällä ja aikaisemmin Madridissakin akreditoitu lähettiläs nyttemmin akreditoitu myös kenraali Francon hallituksen luo. Lähettiläs, jonka Madridin ajoiltani hyvin tunnen ja jota pidetään erittäin kyvykkäänä diplomaattina, on jätettyään valtakirjansa Burgoksessa ja oleskeltuaan pari kuukautta Espanjassa, palannut tänne joksikin aikaa virantoimitukseen. Koska hänellä, paitsi diplomaattista koulutusta, on myös sotilaallinen koulutus, ollen hän maailmansodan aikana palvelut upseerina maansa yleisesikunnassa, lienee hän myös pätevä arvostelemaan nykyistä sotilallista tilannetta Espanjassa, jossa hän on käynyt kaikilla rintamilla.

Minulla oli tuonnottain kahdenkeskinen laaja keskustelu hänen kanssaan nykytilanteesta Espanjassa ja kertoi hän tällöin pääasiassa seuraavaa.

Ei liene enää epäilystäkään siitä, kumpiko taistelevista puolista tulee sodan voittamaan. Sotaonnen kääntymisen muuhun suuntaan, kuin mitä viimeaikainen kehitys osottaa, ei ole enää mahdollinen, edellyttämällä tietenkin, että puut -

JAKELUOHJE: tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tumattomuus tulee jatkumaan ainakin nykyisessä laajuudessaan. Sodan jatkuminen taas tulisi lähinnä riippumaan siitä, missä määrin sotatarpeiden ja ruokavarojen kuljetus Ranskan rajan yli ja meritse edelleen tulee jatkumaan. Tämän kuljetuksen mitasuhteet olivat lähettilään kertomuksen mukaan tätä nykyä valtavat. Odotettua rajansulkua pelättiin, ja sen vuoksi tahdottiin ennen sen mahdollista toteutumista saada tuoduksi Espanjaan niin suuret määrät aseita ja ampumatarpeita kuin mahdollista. M.m. oli aivan viimeaikoina Neuvosto-Venäjäältä saapunut 300 lentokonetta Tsekkoslovakia välilaskupaikkana. Vaikkakin valtevin osatunnista tapahtui Ranskan rajan ylitse, tuotiin aseita ja ampumatarpeita meritsekin. Tämä tapahtui, lähinnä viime aikoina, Englannissa rekisteröidyillä ja Englannin lipun turvissa kulkevilla, mutta itse asiassa turkkilaisilla, kreikkalaisilla, rumanialaisilla ja jugoslavalaisilla laivoilla. Tämä selittää myös sen verrattain lievän reaktion^{n/}, joka Englannin hallituksen puolelta on tullut niiden pommitusten osaksi, joiden kohteeksi mainitut alukset niin useasti ovat viime aikoina joutuneet. Myös "Times" on kosketellut tätä asiaa ja huomauttanut, että Espanjan vesillä kulkevat englantilaiset laivat olisi luokitettava.

Tiedusteluuni, tuliko kansallisillekin edelleen aseita ja ampumatarpeita ulkomailta, vastasi kertojani joltisella -kin varmuudella voivansa väittää, ettei sellaista tapahtunut, koska kansallisessa Espanjassa saksalaisten teknikkojen avulla pystyynpantu sotatarviketeollisuus toimi aivan moitteettomasti. Hän ei luullut vapaaehtoisia, muuta kuin aivan mitättömiä määriä, saapuvan enää Espanjaan yhtä vähän toiselle kuin toisellekaan puolelle, koskei kumpaisellakaan puolella enää ollut puutetta harjoitetuista voimista.

Jos maaraajan sulkemiseen ja merivalvonnan voimaansaattamiseen nâhden seataisiin toteutetuksi ne suunnitelmat, jotka tâtâ nykyâ ovat vireillâ puuttumattomuuskomiteassa, olisi se ankara isku Espanjan hallitukselle ja pakottaisi, lähinnâ ruokatarpeiden puute, sen lopettamaan sotatoimet muutaman kuukauden kuluttua.

Tiedustellessani, millainen vaikutus suunnitelmiin liitetyvällä vapaaehtoisten poistamisella tulisi olemaan kumpaiseenkin taistelevaan puoleen, huomautti kertojani, että italialaisten joukkojen koko lukumäärâ nousi tâtâ nykyâ noin 35.000 mieheen, joista jalkaväkeâ neljâ divisioonaa, kussakin 7.000 miestä. Näistä oli kaksi divisioonaa puhtaasti italialaisia, kun taas kahdessa divisioonassa oli sekaisin italialaisia ja espanjalaisia, italialaiset kuitenkin enemmistönâ. Muun osan italialaisista joukoista muodostivat pääasiallisesti spesiaalijoukot, lähinnâ tykistö. Mitâ muihin Francón armeijassa palveleviin ulkomaalaisiin tulee, eivät ne määrältään merkinneet mitään italialaisiin verrattuina. Saksalaiset, korkeintaan 5.000 miestä, palvelivat pääasiallisesti rintaman takana sotatarveteollisuudessa, ja mikäli heitä oli rintamalla, kuului heille lähinnâ armeijan teknillisen puolen hoito. Muista ulkomaalaisista ei kannata lainkaan puhua. Mitâ sitten tuli Espanjan hallituksen armeijassa olevien ulkomaalaisten lukumäärään, oli se kertojani mukaan ennen Francon viimeistä suurta offensiiviâ noin 60.000 miestä. Näistä oli kumminkin sen jälkeen suuri joukko kaatunut tai muulla tavoin tullut sotapalvelukseen kykenemättömiksi, joten nykyistä lukumäärää oli mahdoton arvioida.

Kertojani arveli, ettei kansallisella puolella tul-

taisi tekemään minkäänlaisia vaikeuksia vapaaehtoisten evakuoit-
tia vastaan, edellytyksellä tietenkin, että toinenkin puoli sii-
hen suostuisi. Tällöin lienee Francolle määräävänsä se seikka,
että hyvien välien säilyminen Englannin kanssa tulisi helpot-
tamaan niiden rahavarojen saamista Englannista, jotka tulevai-
suudessa olisivat välttämättömät hävitettyjen seutujen uudelleen
rakentamiseksi.

Keskustelu siirtyi sitten niihin erimielisyyksiin,
joita oli väitetty olevan Francon kannattajien keskuudessa ja
joista, ulkomaan lehdistössä olleiden tietojen mukaan, olisi ol-
lut seurauksena vieläpä verisiä yhteenottojakin eri ryhmäkun-
tien välillä. Lännetiläs huomautti tällöin, että maailmapatsomuk-
seltaan niin erilaisista aineksista kokoonpannussa armeijassa
kuin Francon armeija oli, erimielisyyksien vaara oli aina tar-
jolla, mutta että niiden kantavuutta ulkomailla oli suuresti
liioiteltu. Oli nimittäin otettava huomioon, että pääosan Fran-
con armeijasta muodostivat toiselta puolen katoliseen kirkkoon
nojeutuvat äärimmäiset vanhoilliset, nimittäin traditionalistit,
eli karlistit, sekä toiselta puolen nazismin läheisesti liit-
tyvät falangistit, jotka muodostavat enemmistön armeijassa. Kun
edellisten ohjelmaan m.m. kuului monarkian palauttaminen, katoli-
sen kirkon ja jesuiittain vaikutuksen lisääminen sekä suurten
maaomaisuuksien edelleen säilyttäminen, kannattivat jälkimmäiset
jonkunlaista korporatiivista valtiosysteemiä, perinpohjaista ag-
raarireformia, teollisuuden sosialisointia, sekä valtionmuotokysy-
myksessä Unkarin tapaista tasavaltaa Franco valtionhoitajana.
Toistaiseksi oli Francon onnistunut jotenkuten sovittaa vasta-
kohdat, mutta oli tällainen väliaikainen sovinto saavutettu ai-
noastaan siten, että kaikki periaatteelliset kysymykset oli pois-

tettu päiväjärjestyksestä sisällissodan loppuun saakka. Sitäpaitsi ei valtiomuotokysymys tulle sen jälkeenkään pitkiin aikoihin aktuaaliseksi, koska molempien puolueiden kannattajat lie-
nevät yhtämieltä siitä, että sodan päätyttyä pitkäaikainen so-
tilasdiktatuuri käynee välttämättömäksi, ja että, vasta sitten
kun maa lopullisesti on "rauhoitettu", voidaan ottaa esille
kysymys siitä, mikä valtiomuoto Espanjalle parhaiten sopii.

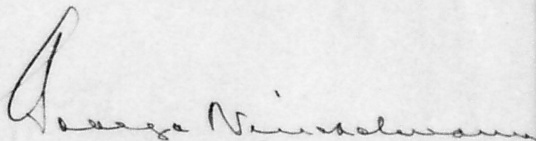
Mihinkään sovinnon mahdollisuuksiin, aluksi aselevon
muodossa, ei lähettiläs sanonut uskovansa, sillä niin pitkälle
olivat intohimot kehittyneet ja niin syväksi oli juopa eri
kansankerrosten välillä muodostunut, ettei muuta mahdollisuutta
ollut, kuin että toisen puolen oli päästävä valtaan ja toi-
sen puolen alistuttava ehdoitta.

Lähettiläs huomautti lopuksi, että jokapäiväinen elä-
mä Francon hallitsemilla alueilla oli täysin normaalista. Kaik-
kiällä vallitsi mallikelpoinen kuri ja järjestys, elintarpeita
oli yltäkyllin ja hinnat kohtuulliset, sillä kaikenlainen kei-
nottelo elintarpeilla rangaistiin erittäin ankarasti.

Mainittakoon tässä yhteydessä vertailun vuoksi, mi-
tä eräät puuttumattomuuskomitean palveluksessa lähetystöissä
tuonnottain käyneet suomalaiset ovat kertoneet tilanteesta hal-
lituksen vielä kontrolloimilla alueilla. Nämä henkilöt olivat
äskettäin tehneet lukuisia matkoja miltei kaikkiin hallituksen
hallussa vielä oleviin satamiin ja olivat tällöin olleet ti-
laisuudessa henkilökohtaisesti toteamaan, kuinka surkuteltava ti-
lanne kaikkialla oli. Laivan saapuessa satamaan olivat vil-
liintyneet ja repalaiset lapsilaumat piirittäneet sen, anoen
ruokaa, ja kaikkinaiset ruuanjätteet, vieläpä perunankuoretkin,

oli mielihyvällä otettu vastaan. Satamassa vartiopalveluksessa ollut sotaväki oli ollut ilman virkapukua, useimmiten vieläpä ilman kenkiäkin. Kaduilla oli aamuisin usein näkynyt kotoaan yöllä noudettujen ja kadulla ammuttujen henkilöiden ruumiita, jotka oli jätetty sinne makaamaan siksi kunnes omaiset ne korjasivat pois. Kertojain käsityksen mukaan vallitsi täydellinen kaaos, ja niistä vähäisistä keskusteluista päättäen, joihin heillä oli ollut tilaisuus, olivat he saaneet sen käsityksen, että kaikki toivoivat rauhaa millä ehdoilla tahansa, päästäkseen nykyisistä siviilihenkilöihin kohdistuvista sanomattomista kärsimyksistä.

Asiainhoitaja:

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C20

ASIA: _____

Lisboassa olevan lähetystön rap. n:o 13.

Asiainhoitaja Wüchelmann.

14/7 - 38

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 596/104/38

Lisboassa 14 p:nä heinäkuuta 1938.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		LEMO
No 16 172 /ar.		13 38
1872.38		9
AFRIKA	EUROPA	ASIA
5	C20	

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

Täten on nimillä kunnia oheisena lähettää raporttini n:o 13

Belgian suhtautuminen kenraali

Francon hallitukseen.

Asiainhoitaja

R. A. M. S. M. S.

Lisboa

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 13.

Lisboa ssa 14 p:nä heinä kuuta 1937.

Asia: Belgian suhtautuminen kenraali
Francon hallitukseen.

ULKOASIAIN.		
N:o 161172 Sac. 38		
15/9.38	?	LI
ASIA	ULKOASIAIN	ASIA
5	C20	

Eräs tåkäläisistä virkaveljistäni on luottamuk -
sellisesti antanut käytettäväkseni maansa Brysselissä olevan
lähettilään hallitukselleen lähettämän raportin niistä suun -
nitelmista, joita Belgian hallituspiireissä tätä nykyä on vi -
reillä kansalliseen Espanjaan järjestettävään edustukseen näh -
den sekä keskusteluistaan asiassa pää- ja ulkoministeri Spaa -
kin kanssa.

Viime kesäkuun alkupuolella oli ministeri Spaak
Belgian senaatin ulkoasainvaliokunnalle selostanut Belgian
suhtautumista kumpaiseenkin taistelevaan puoleen Espanjassa ja
tällöin antanut ymmärtää nyttemmin olevansa sillä kannalla,
että puolivirallisen kaupallisen edustajan lähettäminen ken -
raali Francon luo valvomaan Belgian intressejä kansallisessa
Espanjassa olisi välttämätöntä. Asian järjestämiseksi oli hän
myöhemmin asettunut yhteyteen kenraali Francon Brysselissä ole -
van epävirallisen edustajan kanssa. Tällöin oli kuitenkin käy -
nyt selville, että kenraali Franco suostuisi vastaanottamaan
tuollaisen edustajan ainoastaan sillä edellytyksellä, että Bel -
gian hallitus tunnustaisi de facto Francon hallituksen. Suos -

JAKELUOHJE: tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasainministeriön tiedoi -
tuksiin.

mala, San Salvador, Nicaragua, Mandchukuo ja Vatikeani.

2) Valtiot, jotka ovat antaneet de facto tunnustuksensa: Englanti, Tšekkoslovakia, Kreikka, Romania, Turkki, Jugoslavia, Uruguay sekä Belgia (katso yllä),

3) Valtiot, jotka jo ennenkuin de facto tunnustusta vaadittiin edellytyksenä edustajan lähettämiseksi, ovat olleet ja edelleenkin ovat kaupallisesti edustettuina: Hollanti, Sveitsi ja Puola,

4) Valtiot, joilla ei ole minkäänlaista edustusta: Ranska, Neuvosto-Venäjä, Pohjoismaat, Baltian valtiot sekä eräät ulko-eurooppalaiset valtiot.

Edelläolevaan voidaan lisätä, että, mikäli Hollannin tšekkiläinen ministeri on minulle maininnut, heidän yleisedustajansa (agent général) kansallisessa Espanjassa on varustettu valtuuksilla, jotka tosiasiallisesti sisältävät de facto tunnustuksen.

Lopuksi jäljennettäköön tähän se kommunikaa, jonka kansallisen Espanjan ulkoasiainministeri Jordanan kreivi on t. k. 6 päivänä antanut Burgoksessa ja joka kuului seuraavasti:

"Eräät maat ovat esiintuneet toivomuksen lähettää kaupallisia edustajia kansalliseen Espanjaan. Kauppasuhteen alkamisen edellytyksenä on kuitenkin - se on kansallisen hallituksen mielipide asiassa - vähintään "de facto" tunnustaminen. Ilman tällaista hyvän tahdon ilmaisu ei ole mahdollista alkaa kauppasuhteita. Nämä maat eivät näytä ymmärtävän, että niille tulee olemaan vaikeata saada takaisin entinen asemansa Espanjan kaupassa, sillä ei mikään meä unohda sitä puuttuvaa myötämielisyyttä, jota sille on osotettu ~~vaikkeen~~ vaikeina aikoina."

Asiainhoitaja: *Jouko Kivimäki*

tuminen tähän vaatimukseen, johon ministeri Spaak omasta puolestaan oli tuntunut olevan taipuvainen, tulisi kuitenkin parlamentissa herättämään vastustusta, lähinnä vasemmiston puolelta, joiden johtajat Vandervelde y.m. tiheillä käynneillään Barcelonassa ja Valenciassa olivat ylläpitäneet mitä läheisimpiä suhteita Espanjan hallituspiirien kanssa.

Tästä huolimatta ei ministeri Spaak ollut luopunut ajatuksesta järjestää puolivirallista kaupallista edustusta Burgokseen, minkä johdosta Brysselissä oli käyty jatkuvia neuvotteluja kenraali Francon taivuttamiseksi luopumaan p.o. de facto tunnustusvaatimuksesta, jossa kuitenkin ei oltu onnistuttu. Mikäli ministeri Spaak oli raportin laatijalle huomauttanut, aikoisi hän kuitenkin parlamentin hajaannuttua tämän kuun puolivälissä lähettää Burgokseen puolivirallisen edustajan. Hän oli lisännyt siihen, että kun parlamentti jälleen marraskuussa kokoontuisi, tultaisiin häntä kohtaan joka tapauksessa esittämään niin paljon moitteita, että yksi moittimisen aihe lisää ei vaikuttaisi sinne eikä tänne.

Belgian taloudelliset intressit kansallisen Espanjan vuorikaivoksissa, teollisuudessa y.m. arvioidaan 5 miljardiksi frangiksi.

x
x x

suur/
Espanjan tällaisen lähetystön antamien tietojen mukaan on eri valtioiden suhtautuminen kenraali Francon hallitukseen kansainvälisoikeudellisesti seuraava:

1) Valtiot, jotka ovat antaneet de jure tunnustuksensa: Saksa, Italia, Japani, Portugali, Unkari, Albania, Guate-

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 20

ASIA: _____

Lisboassa olevan lähetystön raportti n:o 14.

Asiakortija Winckelmann

15/10 1938

Vakituinen kuriiriposti.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
N:o 534/129/38.

Lisboassa 15 päivänä lokakuuta 1938.

18 122 Pal. S. 38.
27/10 - 38

5	C20	
---	-----	--

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

Täten on minulla kunnia oheisena lähettää kuutena kappaleena raporttini n:o 14 Portugali ja nykyinen kansainvälinen tilanne.

Asiainhoitaja:

K. S. [Signature]

Lisboa

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 14.

Lisboa ssa 15 p:nä loka kuuta 19.38.

Asia: Portugali ja nykyinen kansainvälinen tilanne.

18/122 Pal. 8 - 38

27/10-38

	UASITU	ASIA
5	C20	

Münchenin sopimus Tsekkoslovakian silpomisesta on täällä otettu vastaan suurella riemulla. Chamberlainia kiitään maailmanrauhan pelastajana ja eronnut presidentti Benes saa lehdistössä osakseen kohtelun, joka ei paljon eroa Hitlerin hänestä käyttämisestä laatusanoista. "Portugalilaiset äidit" ovat järjestäneet rahankeräyksen Chamberlainille pystytettävää muistopatsasta varten, joka keräys ainakin toistaiseksi on tuottanut verrattain niukkoja tuloksia 16.000 esc. eli 32.000 markkaa. Että Tsekkoslovakian kohtalosta riemuitaan, on jossakin määrin ymmärrettävissä, koska maiden väliset suhteet jo kauan ovat olleet huonot, vieläpä niinkin huonot, että diplomaattiset suhteet jo toista vuotta ovat olleet katkaistuina. Kuten muistettaneen, oli Portugali aikanaan tilannut Skoda tehtailta suuret määrät aseita ja ampumatarpeita armeijansa uusaseistamista varten, mutta kun aseet olivat luovutettavat, kieltäytyi Tsekkoslovakia niitä toimittamasta, perustellen kieltoaan sillä, ettei ollut takeita siitä, etteivätkö aseet Portugalista edelleen toimitettaisi Franco Espanjaan. Tätä epäilyä Portugali, puuttomattomuuskomitean jäsenenä piti, syystä kyllä, niin kunnialleen

JAKELUOHJE:

tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaadustuksen tiedoituksiin.

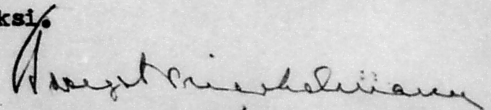
Ei ulkomaadustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

käypänä, että se muutta mutkitta katkaisi diplomaattiset suhteensa Tsekkoslovakiaan kutsumalla pois lähetystönsä Prahasta. Tsekkoslovakian tällainen lähettiläs koetti turhaan tehdä kaiken voitavansa, jottei tilanne kehittyisi valien rikkoutumiseen. Jo toista vuotta hoitaa Italia Portugalin etuja Tsekkoslovakiassa, kun taas Ranska valvoo Tsekkoslovakian etuja Portugalissa.

Sivullisesta tuntuu kuitenkin siltä kuin tällainen riemu olisi jossakin määrin ennenaikaista ja ihmetellä täytyy, ettei täällä lainkaan ajatella mitalin toista puolta. Jos "neljä" suurta" ryhtyvät asianomaisia kuulematta ratkaisemaan Saksan muutkin vireillepanemat kysymykset, tarvinnee tuskin odottaa kauankaan, ennenkuin siirtomaakysymys tulee esille, ja tällönnhän on hyvin todennäköistä, että juuri Portugali "rauhan nimessä" tulisi samanlaisen kohtelun alaiseksi kuin Tsekkoslovakia. Olen ottanut puheeksi tämän asian eri piireissä, mutta tunnutaan täällä oltavan sitä mieltä, ettei molemmilla asioilla ole mitään vertauskohtia. Portugali, niin sanotaan täällä, ei ole saanut siirtomaitaan minkään oikeusperiaatteita rikkovan rauhansopimuksen nojalla, vaan on sen oikeus niihin ammoisista ajoista ollut täysin riidaton. Sitäpaitsi huomautetaan, että Englanti jo omassa intressissään ei voisi suostua Portugalin siirtomaiden jonkun osan luovuttamiseen Saksalle, koska niiden sijoitus on sellainen, että Englanti vastaisen suursodan sattuessa tarvitsee niitä laivastotukikohtinaan. Strategisen kolmion Lagos-Azorit-CapVerden saariryhmän hallitseminen tulee olemaan Englannille elinky-symys, jos Suezin kanava sodan aikana joutuu käyttökelvottomaksi.

Soppi vaan toivoa, että täällä vallitseva optimismi nykytilanteesta osoittautuisi aiheelliseksi.

Asiainhoitaja:

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 20

ASIA: _____

Lisboassa olevan lähetystön raportti n:o 157.

Asiainhoitaja Wänckelman

17/10 1958.

Vakituinen kuriiriposti.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 535/130/38.

Lisboassa 17 päivänä lokakuuta 1938.

19/122 Pal. S. 38.
27/10 - 38

OSASTO	ASIA
S	C20

Ulkoasiainministeriölle.

Täten on minulla kunnia oheisena lähettää kuutena kappaleena raporttini n:o 15

Espanjan kysymys.

Asiainhoitaja:

Kaarlo Heikki Luoma

Lisboa SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 15.

Lisboa ssa 17 p:nä loka kuuta 1938.

Asia: Espanjan kysymys.

OSIAINMIKSI
19.172 Sal. 138.
24/10-38
5 (20)

Sittenkuin Tsekkoslovakian kriisin aiheuttama jännitys on osottanut laukeamisen merkkejä, voitaneen taas omistaa huomiota Espanjan sisällissodalle. Että myös Espanjan kysymys tulisi "neljän suuren" ratkaisun kohteeksi, josta maailman lehdistössä on näkynyt uutisia, lienee kuitenkin, ainakin toistaiseksi, vähemmän todennäköistä. Muuta ulkopuolista puuttumista Espanjan sisällissotaan (puuttumattomuussopimushan on edelleen voimassa) kuin suurta touhua herättänyt ulkomaalaisten sotilaiden evakuoiminen, lienee lähiaikoina tuskin odotettavissa, ja kun ottaa huomioon, että ulkomaalaisten lukumäärä niin puolelta kuin toisellakaan ei ylitä 8% armeijojen koko lukumäärästä, on ilmeistä, kuinka vähin, sodan jatkuvaisuutta ajatellen, koko tämän puuhan vaikutukset rajoittuvat. Sitäpaitsi on syytä olettaa, että monet käytännölliset vaikeudet vielä ovat voitettavina ennenkuin asiassa päästään realisiin tuloksiin, ja kenraali Jalanderin tehtävä evakuoimiskomissionin päällikkönä hallituksen Espanjassa ei tule olemaan helpoimpia. On nimittäin kiistämätöntä, että suurelle osalle hallituksen joukoissa taisteleville on hyvissä ajoissa suotu tilaisuus tulla Espanjan kansalaisiksi, jolloin heidän nimensä on muutettu espanjalai-

JAKELUOHJE:

tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

siksi, joten selvityksen saaminen kunkin todellisesta kansalaisuudesta käynee erinomaisen vaikeaksi.

Mitä sitten Francon joukoissa palveleviin italialaisiin tulee, on Mussolini tosin suostunut 10.000 jalkaväkeen kuuluvan miehen symboliseen evakuointiin, mutta, mikäli ainakin täällä väitetään, käsittävät nämä 10.000 suurimmalta osalta haavoituneita, sairaita sekä muuta sotapalvelukseen kelpaamatonta ainesta. Kun lisäksi tulee, että kaikki italialaisten Espanjaan mukanaan tuomat sotatarvikkeet jäisivät sinne, samoin kuin koko teknillisesti koulutettu henkilökuntakin, on varsin epätodennäköistä, että Englanti, kaikista lähentelyistä huolimatta, katsoisi Mussolinin tarjouksen toteuttamisen muodostavan sellaisen "règlement" de la question espagnole", jota englantilais-italialaisen sopimuksen voimaantuleminen edellyttää. Näinollen myös sotaakäyvien oikeuksien (belligérant) myöntäminen taisteleville puolille ja Francon siihen liittyvä suunnitelma, järjestämällä efektiivinen saarto Espanjan itärannikolle, näännyttää näikään hallituksen Espanja, tulisivat lykkääntymään.

X

X

X

Niistä keskusteluista, joita minulla paluumatkalla Lisboaan oli Saint Jean de Luzissa entisten siellä edelleen olevien Madridin virkaveljieni kanssa (Yhdysvallat, Tanska, Belgia, Unkari ja Norja) annettakoon tässä lyhyt selostus.

Yleinen käsitys kaikkien puhuteltavieni keskuudessa oli että sotaväsymys vallitsi niin toisella kuin toisellakin puolella. Tämän selittää myös se seikka, että Francon suuren ofensiivin jälkeen maaliskuun huhtikuussa sotilaallinen tilanne on pysynyt miltei muuttumattomana (stationnaire). Puhuteltavani tiesi-

vät myöskin kertoa, ettei Franco lähitulevaisuudessa suunnitel -
lutkaan mitään uutta ofensiivia ja että syynä tähän oli osak -
si italialaisten joukkojen poiskutsuminen, osaksi taas, että ma -
rokkolaiset joukot, jotka olivat muodostaneet hänen ydinjoukkon -
sa, olivat miltei loppuunkulutetut, osaksi taas sen vuoksi, että
vastapuolen linjat kaikilla rintamilla olivat nyttemmin niin
lujasti varustetut, ettei niitä kyetty murtamaan.

Tosin eräs Franco diplomaatti antoi asialle toisenkin
selityksen, nimittäin ettei Francolla ollut aihetta uhrata ih -
mishenkiä, kun oli ainoastaan ajan kysymys, milloin hallitus -
joukkojen rintama itsestään luhistuisi. Hän huomautti, että elin -
tarpeiden puute ei ainoastaan Madridissa, vaan myöskin Barcelo -
nassa ja Valneciassa oli niin huutava, ettei edes rintamalle,
puhumattakaan siviiliväestöstä, enää riittänyt tarpeeksi elintar -
peita. Siviiliväestön keskuudessa, etenkin Madridissa, olikin jo
esiintynyt kapinallisuutta ja päätöslausemia sodan pikaisesta
lopettamisesta oli esitetty, mutta kaikki tuollaiset mielenosoit -
ukset oli lyöty verisesti maahan. Kertojani lisäsi, että jos
rintamasotilaat jatkuvasti tulisivat kärsimään elintarpeiden puut -
teesta, he tulisivat kieltäytymään jatkamasta kolmatta vuotta kes -
tänyttä hyödyttömäksi jo huomaamaansa taistelua.

Ottaen huomioon puhuteltavani aseman, on hänen kerto -
muksiaan tietysti käsiteltävä cum grano salis, mutta Madridista
ja Barcelonasta saamani tiedot vahvistavat pääpiirteissään edel -
läkerrotun.

Edelläolevasta voitaneen tehdä se johtopäätös, ettei
sisällissotaa Espanjassa tule päättämään suurvaltojen "järjeste -
lyt" yhtä vähän kuin Francon sotilalliset voitotkaan, vaan tulee

se päättymään hallituksen rintaman luhistumisella elintarve -
puutteen takia.

Ennustelut ajankohtaan nähden ovat ennenaikai-
sia, mutta tuleva talvi tulee joka tapauksessa tuottamaan si-
viiliväestölle suunnattomia kärsimyksiä.

Asiainhoitaja:

R. Bergström

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 20

ASIA:

Lisboassa oleva tähtelysraportti n:o 16.

Asiainhoitaja Winckelmann

26/10 1938.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Lisboassa 26 päivänä lokakuuta 1938.

N:o 553/131/38.

20/123 Yel. S. 38.	
28/10.38	3
5	C20

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

Täten on minulla kunnia oheisena lähettää kuutena kappaleena raporttini n:o 16

Salazarin haastattelu.

Asiainhoitaja: *Kaarlo Kurhonen*

Lisboa SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 16.

Lisboa ssa 26 p:nä loka kuuta 1938.

Asia: Salazarin haastattelu.

20/123 Sal. S. 38.
28/10.38
5 C20

Reportissani n:o 14 t.k. 15 p:ltä selostin täällä vallitsevia mielipiteitä nykyisestä kansainvälisestä tilanteesta. Koska Salazarin eräälle tunnetulle portugalilaiselle lehtimiehelle antama laaja haastattelu on omiaan täydentämään mainittua selostusta, tehtäköön tässä lyhyesti selkoa haastattelun niistä kohdista, jotka koskevat tätä nykyä aktuaalisia kysymyksiä.

a) Kansainliitto.

Salazar mainitsi, että kansainliitto oli tehnyt kaksinkertaisen virheen yrittäessään tehdä itsestään jonkinlaisen ylivaltion vastapainoksi yhä voimistuville ja lukuisammiksi käyneille kansallisvaltioille sekä koettaessaan tyrkyttää määrättyä poliittista tietoisoppia. Näin ollen se oli vähitellen muodostunut n.k. demokratioiden tyyssijaksi, voimatta kuitenkaan vetää piiriinsä Yhdysvaltoja. Tällainen huonosti peitetty demokratian liehittely on ollut pääasiallisimpana syynä sen nykyiseen rapiotilaan, voipa se johtaa sen kuolemaankin. Kansainliiton pitäisi olla yläpuolella kaikenlaisten käytävä- ja klikkivehkeilyjen, eikä matkia demokratioiden pahimpia menetelmiä. Ellei se tahdo noudattaa puolueettomuuden alkeellisimpia sääntöjä, vaan

JAKELUOHJE:

tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

häikäilemättömästi tekee itsestään poliittisen välikappaleen määrättyjen valtioiden hyväksi, menettää se arvonantonsa ja moraalisen voimansa, vieläpä olemisen oikeutuksensakin.

Salazar lisäsi vielä ^{ei/} tietävänsä, suunnittelivatko ne vallat, jotka tosiasiallisesti olivat vastuussa maailmanpolitiikasta, liiton uudelleen muodostamista, vaan aikoivatko ne antaa sen kuolla, sillä, ottamalla huomioon sen nykyisen mitättömän toiminnan, sitä oli sen nykymuodossa pidettävä enemmän tai vähemmän hyödyttömänä laitoksena. Terveille periaatteille uudelleen luotu kansainliitto, jossa vallitsisi toisenlaiset toimintatavat ja uusi henki, voisi muodostua hyödylliseksi laitokseksi kansainvälisessä yhteistyössä.

b) Siirtomaakysymys.

Seuraava kohta haastattelussa otettakoon tähän in extenso:

"Haastattelija: Eikö kuitenkin meille pienille maille, vaikkakin meillä on suuret siirtomaat, olisi hyödyllistä ja tärkeätä, että kansainliitto jatkaisi toimintaansa ja voimistuisi, sekä koska kiistämätöntä on, että siirtomaitamme himoitaan, eikö kansainliitto silloin olisi paras instanssi puolustamaan oikeuksiamme ja täydellistä itseäänraamisoikeuttamme?"

"Salazar: Ajatus, että siirtomaitamme himoittaisiin, tuntuu minusta vanhalta, menneiltä ajoilta perityltä lauseelta. Kuka niitä himoitsisi? Englantiko, joka liittosopimuksen kautta on sidottu niitä puolustamaan? Ranskako? Jos ei oteta lukuun sitä tapausta kun Ranska muutamia vuosikymmeniä sitten oletti siirtomaaperimyksemme olevan avoinna, ei kukaan voi syyttää Ranskaa sellaisista pyrkimyksistä. Saksako? Mutta onhan Hitler se-

littänyt, että hänen siirtomaavaatimuksensa kohdistuvat ainoastaan Saksan entisiin siirtomaihin. Italiako? Mussolini on monasti vakuuttanut, ettei Italialla Abessinian valtauksen jälkeen, joka muuten ei suoranaisesti koskenut Euroopan valtojen etuja, ole siirtomaavaatimuksia. Täytyy tehdä loppu tuosta ikuisesta pelosta, jonka voidaan ymmärtää olevan vallalla rappiotilassa olevissa valtioissa. Meitä ei myöskään voi häiritä arvostelut siitä, ettei meillä olisi väestöainesta eikä pääomia siirtomaittemme auttamiseksi. Jos olisi puute miehistä, kuinka olisi selitettävissä, että valkoisten lukumäärä siirtomaissamme on suhteellisesti suurempi kuin muissa siirtomaissa? Jos meillä olisi puute pääomista, miten on selitettävissä, ettei kehitys muissa siirtomaissa ole korkeammalla tasolla kuin meidänkään siirtomaissamme?"

Salazar lisäsi: "Mutta jättäkäämme tämä, sillä me emme salli keskustelua suvereenisuudestamme. Siitä ei voida keskustella, ei enempää Genevessä kuin Pariisissa, Lontoossa, Roomassa tai Berliinissäkään. Meidän suvereenisuutemme on meidän elämämme, ja omasta elämästämme voimme päättää ainoastaan me itse. Tavaliset arvostelut meidän valtamerentakaisesta hallinnostamme tuntuvat minusta tendenssimäisiltä ja pahasta tahdosta lähteneiksi. Mutta juonet ja panettelut menettävät vähitellen teränsä ja haviävät tosiasioiden edessä. Sitäpaitsi ei siirtomaitamme ole valloitettu milteään toiselta valtiolta, vaan me olemme ne itse löytäneet ja ne ovat aina olleet meidän".

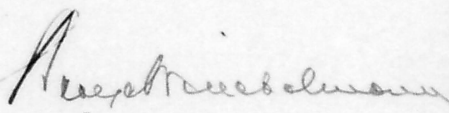
c) Suhteet Englantiin.

Salazar huomautti, että suhteet Portugalin ja Englannin välillä olivat paremmat kuin milloinkaan aikaisemmin. Niissä oli päästy tasapainoon ja ne olivat edelleen kehittymässä

yhteisymmärryksen merkeissä. Englannin ja Portugalin välisen liiton avoimet ja salaiset viholliset haluaisivat tosin nähdä sen uhatuksi tai särkyvän, ikäänkuin Englanti haluaisi sekaantua Portugalin sisäisiin asioihin tai mennä yli sen, mitä liitto edellyttää. Mutta liitot sisältävät molemminpuolisia oikeuksia ja velvoituksia. Liitto Englannin kanssa tulee sitä voimakkaammaksi, kuta enemmän nuo oikeudet ja velvoitukset tasoittuvat.

Edelläoleva haastattelu ei kaipaa mitään kommentaareja. Siinä esitetyille mielipiteille on Salazarilla yksimielinen kansa takanaan.

Asiainhoitaja:

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C20

ASIA:

Lisboassa olevan lähetystön raportti n:o 17.

Asiainhoitaja Winckelmann

10/11 1938

Tuli Kööpenhaminan - Lähetystön kirjelluossa posti -
tettuna K. haminassa 10/28. - EW^o

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Lisboassa lo p:nä marraskuuta 1938.

N:o 570/137/38.

21/123 Pat. 3. 38.	
21/11-38	2
5 Clo	

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e .

Täten on minulla kunnia oheisena lähettää kuutena kappaleena raporttini n:o 17 Vieläkin siirtomaakysymyksestä.

Aslainhoitaja:

W. A. Brundage

Lisboa SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 17.

Lisboa ssa 10 p:nä marras kuuta 1938.

Asia: Vieläkin siirtomaakysymyk-
sestä.

21 123 Sal 38

21/11-38

5 C20

Saksan siirtomaavaatimuksiin, jotka viime aikoi-
na ovat antaneet niin paljon puheen aihetta sanomalehdistölle
ympäri maailman ja joissa Portugali mainitaan yhtenä tärkeim-
pänä asianosaisena, suhtaudutaan täällä ihailtavan tyyneesti, ei-
kä takäläinen lehdistökään ole katsonut olevan aihetta koske-
tella asiaa muuta kuin aivan sivumennen. Selityksenä tähän voi-
taneen pitää raportissani n:o 14 mainittua syytä, nimittäin, et-
tei Englanti omassa intressissään, kaikista Münchenin sopimuk-
sista huolimatta, voisi suostua siihen, että osaakaan Portuga-
lin Afrikassa olevista siirtomaista luovutettaisiin Saksalle.

Kun Etelä-Afrikan puolustusministeri Mr. Pirow,
joka samalla on unionin kulkulaitosministeri, äsken vieraili
Lisboassa, saivat edellämainitut kannunvalamiset uutta viriket-
tä. Vierailukäynti kesti viikon päivät ja vierasta kestettiin
mahdollisimman hyvin. Näkyvänä tuloksena käynnistä oli lyhyt
kommunikea, jossa sanottiin, että käydyissä keskusteluissa oli
todettu tähän asti vallinneiden hyvän tahdon ilmaisujen mo-
lempien maiden välillä yhä enemmän kehittyneen. Sitäpaitsi tie-
doitettiin, että neuvotteluissa oli päästy yksimielisyyteen il-

JAKELUOHJE:

tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-
tuksiin.

maliikennettä ja postinkuljetusta koskevasta sopimuksesta Portugalin ja Etelä-Afrikan Unionin välillä, mikä sopimus myös suurin juhlallisuuksin allekirjoitettiin, sekä välttämättömyydestä ryhtyä piakkoin tutkimaan mahdollisuuksia kauppasopimuksen aikaansaamiseksi Angolan ja Etelä-Afrikan välillä.

Kun Etelä-Afrikan Unionin tänne äsken nimitetty asiainhoitaja kävi tervehdyskäynnillä luonani, käytiin tilaisuutta hyväkseni tiedustellakseni häneltä lähemmin mainitun käynnin tarkoitusta. Asiainhoitaja, joka tuntui olevan verrattain vähän perillä asiasta, kertoi käynnin tarkoituksena olleen kulkuyhteyksien parantaminen Angolan ja muun maailman välillä, jossa suhteessa Unioni oli lähin naapuri, joka voisi auttaa Portugalia Angolan nykyisen eristyneisyyden lopettamiseksi.

Kun varovaisessa muodossa tiedustelin, eiköhan myös siirtomaakysymystä oltu neuvotteluissa kosketeltu ja mainitsin lehdistössä nähneeni uutisia että Mr. Pirow olisi sillä kannalla, että Saksan siirtomaavaatimukset olisivat jollakin tavoin tyydytettävät (Mr. Pirowin isä on saksalaissyntyinen ja itse on hän suorittanut opintonsa Heidelbergin yliopistossa), vastasi asiainhoitaja, että asia todennäköisesti oli ollut informatiivisen ajatusten vaihdon kohteena, mutta koska Unionin kannalta katsottuna jonkun suurvallan läheinen naapuruus ei suinkaan ollut toivottava, ei Unionilla myöskään ollut syytä toimia muutoksen aikaansaamiseksi nykyiseen naapuruuteen.

Tapasin eilen myös Saksan tšikalaisen lähettilään, jonka kanssa otin puheeksi Mr. Pirowin käynnin. Hän ei tuntunut olevan erikoisemmin kiinnostunut siihen ja huomautti, että Hitler useampaan otteeseen oli deklaroinut, että hänen siirto-

maapyyteensä rajoittuivat Saksan entisten siirtomaiden palauttamiseen sekä että koko siirtomaakysymys oli Saksalle lähinnä prestigekysymys. Hän huomautti myöskin, ettei asia Saksan kannalta ollut lainkaan kiireellinen, vaan että Saksalla oli aikaa odottaa sen kypsymistä itsestään.

Muuten Saksan lähettiläs, vapaaherra Hoyningen-Huene, joka on hyvin sympaattinen henkilö, lienee joutunut Hitlerin epäsuosioon luultavasti sen johdosta, että hän liian myöhään on yhtynyt puolueeseen. Hänen rinnalleen on nyt lähetystöön nimitetty eräs tunnettu tšekäläinen saksalainen liikemies, joka aikaisemmin on toiminut jonkunlaisena fñhrerinä tšekäläisessä saksalaisessa siirtokunnassa. Nyttemmin on hän kuitenkin kokonaan luopunut liiketoiminnastaan ja toimii lähetystössä jonkunlaisena venäläismallisena poliittisena komissaarina, valvoen lähetystön toimintaa ja tšekäläisen saksalaisen siirtokunnan esiintymistä. Ulospäin häntä tietenkään ei lainkaan näy, mutta, mikäli olen täysin luotettavalta taholta saanut tietää, on hän Hitlerin kanssa välittömässä kirjeenvaihdossa.

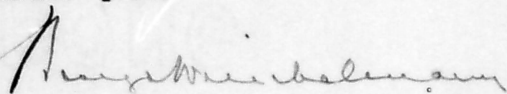
Otettakoon tähän lopuksi pari otetta Salazarin puheista, mikäli ne koskevat pyyteitä Portugalin siirtomaihin.

Puheessaan helmikuussa 1937 lausui Salazar: "Niille hämäläperäisille piireille, jotka levittävät Portugalin siirtomaihin kohdistuvia perättömiä huhuja, minä vastaan: kaikki tuo on hyödytöntä, me emme tule myymään, emme luovuttamaan, emme vuokraamaan, emmekä jakamaan siirtomaitamme. Meidän perustuslakimme eivät sellaista sallisi, mutta kirjoitetun lain puuttuessakin, ei kansallinen itsetuntonne sitä sallisi". Tämän julkilausuman hyväksyi kansallinen assamblea yksimielisesti.

Puheessaan viime huhtikuussa lausui Salazar: "Me emme salli keskustelua suvereenisuudestamme siirtomaihimme. Siitä ei voida keskustella, ei Genevessä, yhtävähän kuin Lontoossa, Pariisissa, Roomassa tai Berliinissäkään. Suvereenisuutemme siirtomaihimme muodostaa meidän elämämme ja omasta elämästämme voimme päättää ainoastaan me itse".

Se, joka tuntee Salazarin, tietää että hän on päättäväinen mies, eikä hän myöskään turhia puhu.

Asiainhoitaja:

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 20

ASIA:

Lisboassa olevan lähetystön raportti n:o 18.

Asiainhoitaja Winkelmann

8/12 1938.

Nationaux Américains

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Lisboassa joulukuun 8 p:nä 1938.

No. 597/147.

23/12/38	Palot	38
19/12-38	To	
5	@ 20	

ULKOASIAINMINISTERIÖLLE

Täten on minulla kunnia lähettää oheisena kuusi kappaletta raporttiani No. 18

Keskustelu suurlähettiläs Francon kanssa.

Asiainhoitaja: *Augusto Mendes*

Lisboa

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 18.

Lisboa ssa 8 p:nä joulukuuta 1938.

Asia: Keskustelu suurlähettiläs
Francon kanssa.

23 173 Pak. S. 38
 19/12-38
 5 C 20

Saksan lähettiläseen päivällisillä oli allekirjoittanut äskettäin tilaisuudessa pitemmästi keskustelemaan Francon hallituksen täkäläisen suurlähettiläseen, kenraalin veljen Nicolas Francon kanssa. Suurlähettiläs, joka on hiljainen ja vaatimaton mies ilman mitään eleitä, oli tietysti vakuutettu veljensä suoriutuvan voittajana, mutta sisällissodan nopeaan päättymiseen nähden ei hän tuntunut erikoisemmin optimistiselta, huomauttaen, että joskin siviiliväestöön kohdistuvien kärsimysten vuoksi olisi toivottavaa, että sodan viimeinen talvikausi nyt olisi käsillä, ei siitäkään voitaisi olla varmoja. Suurlähettiläs mainitsi pääasiallisimman syyn sodan jatkumiseen olevan siinä, ettei Francon hallitukselle oltu myönnetty sotaakäyvän oikeuksia, huolimatta siitä että se riidattomasti oli evakoinut 10.000 italialaista sotilasta. Kun puuttumattomuuskomitean sihteeri Mr. Hemming oli käynyt kenraali Francon puheilla Burgos'issa keskustelemassa Englannin suunnitelman voimaansaattamisesta, oli kenraali huomauttanut, että hänelle ensin olisi myönnettävä sotaakäyvän oikeudet. Tähän oli Mr. Hemming vastannut, ettei niin voisi tapahtua ennenkuin kansallisten puolelta oli evakuoitu yhtä monta ulkomaalaista sotilasta kuin hallituksen Espanjasta. Kenraali Franco oli tällöin maininnut tosin lehdistössä nähneensä uutisia 13.000 ulkomaalaisen

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohejalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

evakuoinnista Barcelonasta, mutta että ennenkuin tuollaisiin tietoihin voitaisiin luottaa, olisivat ne sitovasti todistettavat. Joka tapauksessa, suurlähettiläs lisäsi, ei olisi epäilystäkään siitä, etteivätkö espanjalaiset itse, olkoopta he sitten valkoisia tai punaisia, mieluummin jäisi keskenään taistelemaan sen sijaan että Espanja nyt on muodostunut jonkunlaiseksi sirkusareenaksi ulkomaisen sotateollisuuden hämähäperäisille yrittelijöille.

Eräät merkit viime ajoilta osottavat kuitenkin, että kenraali Francon hallitus on saamassa enemmän ymmärtämystä osakseen. Tässä suhteessa suurlähettiläs kiitollisuudella viittasi siihen tosiseikkaan että Suomi ja Skandinavian maat olivat katsooneet aihetta olevan ryhtyä suhteisiin Francon hallituksen kanssa, sekä että myös Belgia, jossa tämä kysymys oli herättänyt niin paljon touhua, oli päätymässä samanlaiseen tulokseen. Näinollen ei enää ollut muita valtioita Euroopassa kuin Neuvostovenäjä, Ranska ja pari balttilaista valtiota (Latvia on myös josuhsteissa Francoon) jällellä. Mitä erikoisesti Ranskaan tulee, jonka tunnustus muodossa tai toisessa tietysti olisi kansalliselle Espanjalle hyvin suuriarvoinen, oli suurlähettiläs optimistinen, katsoen suhteiden solmimisen ei olevan minkäänlaisessa vastakohtaisuussuhteessa Daladierin ja Bonnetin ulkopoliittisiin suuntaviivoihin, sellaisina kuin ne esiintyvät Münchenin sopimuksen jälkeen. Ranskassa ei myöskään voitaisia ajan mittaan ummistaa silmiä sille tosiasialle, että Ranskan taloudelliset intressit Franco-Espanjassa arvioidaan 13 miljardiksi frangiksi.

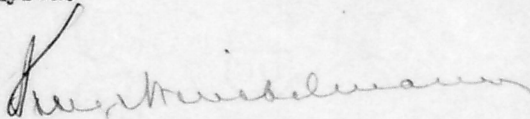
Suurlähettiläs valitti erikoisesti sitä, että yleinen mielipide Yhdysvalloissa väärrien asiatiotojen perusteella osotti nurjamielisyyttä kansallista Espanjaa kohtaan ja väitti syynä siihen olevan huonosti hoidetun propagandan, joka taas hallituksen

Espanjan puolella oli aivan loistavasti järjestetty. Tämä olikin heille sitä helpompaa kun heillä oli hallussaan Espanjan valtiopankin kultavarastot, kun taas kansallisten täytyi käyttää kaikki liikenevät varat sotatarpeiden ostoihin, jotka maksettiin käteisellä, ulkomaan lehdistössä olleista päivittäisistä tiedoista huolimatta.

Suurlähettiläs lisäsi, että suurimpana aseiden ja ampumatarpeiden leverantöörinä hallituksen Espanjalle esiintyivät nykyään Yhdysvallat, joista tavarat toimitettiin ranskalaisiin satamiin sekä sieltä maarajan yli Kataloniaan taikka sitten Ranskan Marokkoon ja sieltä pienillä aluksilla, joilla ei ole tarkastusvelvollisuutta, Valenciaan. Yhdysvaltain viranomaiset olivat kyllä asiasta tietoisia, ja tahtoisivat ehkä tehdä siitä lopunkin, mutta kun tavarat laivattiin väärillä nimityksillä, oli vaikeata saada selvää lähetäjistä, kun taas ranskalaiset viranomaiset olivat kieltäytyneet myötävaikuttamasta asian selville saamiseksi. Yhdysvaltain tšekäläinen laivastoasiamies oli myös käynyt suurlähettilään puheilla tiedustelemassa, eikö kansallisen Espanjan Yhdysvalloissa olevan tiedustelutoiminnan avulla voitaisi hankkia tarpeellisia selvityksiä, johon suurlähettiläs luonnollisesti oli vastannut hallituksensa mielihyvälä tekevän kaiken voitavansa. Koska tällainen yhteistoiminta, ainakin allekirjoittaneesta, tuntui jonkun verran oudolta, tiedusteli allekirjoittanut tiedon todenperäisyyttä Yhdysvaltain tšekäläiseltä laivastoasiamieheltä, joka kuitenkin vahvisti sen täysin oikeaksi.

Suurlähettiläs lausui lopuksi, että sotaakävien oikeuksien myöntäminen tulisi rajoittamaan sodan jatkumisen muuta-

maan viikkoon ja että kansallisessa Espanjassa arvellaan asian ehkä järjestyvän Chamberlainin Rooman matkan yhteydessä ensi tammi-kuussa. Hyvänä merkkinä siitä pidetään Timesin Burgos'en kirjeenvaihtajan julkaisemaa artikkelia, jossa sotaikäyvien oikeuksien myöntämistä molemmille puolille kannatetaan ja jolle ajatukselle lehti itäekin osottaa ymmärtämystä.

A handwritten signature in cursive script, likely belonging to a diplomat or official, written in dark ink. The signature is somewhat stylized and difficult to decipher precisely, but appears to be a name followed by a surname.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 20

ASIA: _____

Lisboassa olevan lähetystön raportti n:o 19.

Asiainhoitaja Winkelmann

16/12 1938.

Vakituinen kuriiriposti.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Lisboassa 16 p:nä joulukuuta 1938.

N:o 605/148/38.

ULKOASIAINMINISTERIÖN	
25/173 Sal. 3 - 38	
27/12 - 38	3
5	C20

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö l l e

Täten on minulla kunnia oheisena lähettää kuutena kappaleena raporttini n:o 19

Portugali ja Espanja.

Asiainhoitaja: *Kari Matti Salonen*

Lisboa SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 19.

Lisboa ssa 16 p:nä joulukuuta 1938.

25/123 Sal. S - 38.

Asia: Portugali ja Espanja.

27/12-38

5 C20

Olen jo pitemmän ajan kuluessa ollut huomaavinani, että useissa portugalilaisissa piireissä vallitsee pelko siitä, että kenraali Franco Espanjan sisällissodan päätyttyä hänelle voitokkaasti ajattelisi aggressiivistä esiintymistä Portugalia vastaan. Tietysti täällä ymmärretään, että Francon joukot sodan päätyttyä ovat loppuunväsyneet, joten hän yksin ei voisi tuollaista ajatella, mutta täällä pelätään, että Saksa ja Italia, Francoa välikappaleenaan käyttäen, voisivat saada hänet taivutetuksi siihen. Tällainen työntö (framstöt), ottaen huomioon, että vastarinta Portugalin puolelta olisi miltei olematonta, olisi tietysti viimeainituille valloille erinomaisen suuresta merkityksestä koska se hyvin huomattavasti järkyttäisi Englannin arvovaltaa Atlantilla. Eihän nimittäin ole epäilystäkään siitä, etteikö sekä Portugalin manner että, ennen kaikkea, sen läheiset saariryhmät, Madeira, Azorit ja Cap Verden saariryhmä, niiden meristrategisesta ~~merkityksestä~~ merkityksestä johtuen, olisi ratkaisevasta merkityksestä tukikohtina Englannille siinä tapauksessa että Suezin kanava tulevassa suursoadassa syystä tai toisesta tulisi käyttökelvottomaksi.

Oivaltaen tämän potentialisen vaaran onkin Englanti, jota täällä aikaisemmin on syytetty yliolkaisuudesta ja välinpitämättömyydestä monisatavuotista liittolaistaan kohtaan, jo tämän

JAKELUOHJE:

Tavallinen

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

vuoden alussa tänne lähettänyt arvovaltaisen sotilasvaltuuskunnan, joka on kokoonpanttu maa-, meri- ja ilmaisuusaintuntijoista ja joka nyt yhdessä portugalilaisten sotilasviranomaisien kanssa on useampien kuukausien aikana tutkinut tilannetta ja nyttemmin myös päässyt positiivisiin tuloksiin. Englannin sotilasvaltuuskunnan puheenjohtaja amiraali Wodehouse, jonka hyvin tunnen, mainitsi tiedustellessani häneltä neuvottelujen tarkoitusta, että kysymyksessä ensisijaisesti oli ollut tutkia, mitä puutteellisuuksia Portugalin nykyisessä puolustuksessa oli ja ryhtyä toimenpiteisiin niiden korjaamiseksi sekä toissijaisesti koettaa koordinoida molempien maiden sotilaalliset intressit vastaisen varalta. Kun kysyin amiraalilta, oliko perää väitteissä, että tällaisissa sotilaspiireissä tulevaisuudessa pelättiin hyökkäystä Espanjasta käsin, naurahti hän ja sanoi, että valtuuskuntien ensi kokouksessa oli Portugalin valtuuskunnan puheenjohtaja häneltä tiedustellut millä tavoin Englanti voisi auttaa Portugalia mahdollisen hyökkäyksen tapahtuessa idästäpäin. Ken edelleen utelin, mitä amiraali oli tiedusteluun vastannut, mainitsi hän vastanneensa, ettei minkäänlaisen "expeditionskår" lähettäminen voisi tulla kysymykseen, mutta että 400 englantilaista pommikonetta oli joka hetki heidän käytettävissään. Hän lisäsi, ettei vastauslainkaan ollut tyydyttänyt portugalilaista valtuuskuntaa.

Edelläolevaan viitaten lisättäköön vielä, että täällä yleisesti kerrotaan Portugalin viranomaisien kuumeisesti valmistavan ehdotusta non-agressiosopimukseksi Franco-Espanjan kanssa.

